

STRUKTURBILDER VÄSTERNORRLAND

TILL EN NY REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

2018-11-26

wsp

STRUKTURBILDER VÄSTERNORRLAND

Till en ny regional utvecklingsstrategi

KUND

Landstinget Västernorrland

KONSULT

WSP Advisory

Box 574

WSP Sverige AB

201 25 Malmö

Besök: Jungmansgatan 10

Tel: +46 10 7225000

wsp.com

KONTAKTPERSONER

Martin Lagnerö

Mail: Martin.Lagnero@wsp.com

Telefon: 010-722 86 22

Ebba Gröndahl

Mail: Ebba.Grondahl@wsp.com

Telefon: 010-722 91 45

UPPDRAGSNAMN
Strukturbilder Västernorrland

UPPDRAGSNUMMER
10264986

FÖRFATTARE
Martin Lagnerö
Ebba Gröndahl
Andrea Utas

DATUM

ÄNDRINGSDATUM

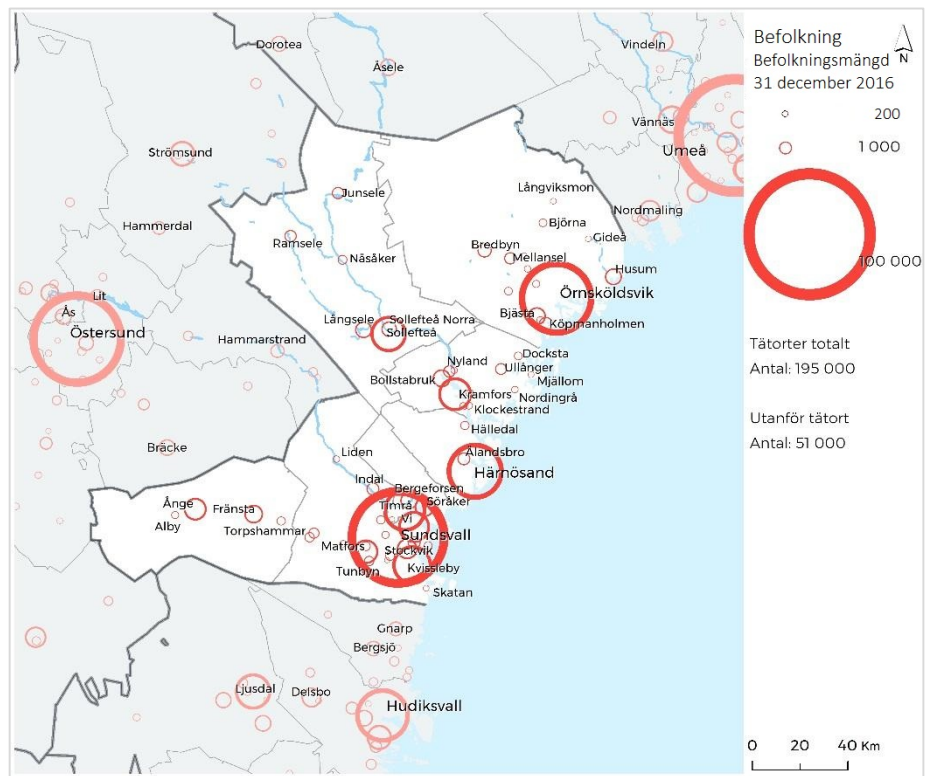
Granskad av

Godkänd av

INNEHÅLL

ORTSSTRUKTURER OCH DEMOGRAFI	4
INFRASTRUKTUR	9
FLYTTNINGAR	15
NÄRINGSLIV	18
ARBETSMARKNAD	24
BOSTÄDER OCH BEBYGGELSE	31
UTBILDNING	34
EKONOMISKA SKILLNADER	41
DEMOKRATI	44
FOLKHÄLSA	45
SERVICE	47
SAMMANFATTANDE SLUTSATSER OCH UTMANINGAR	48

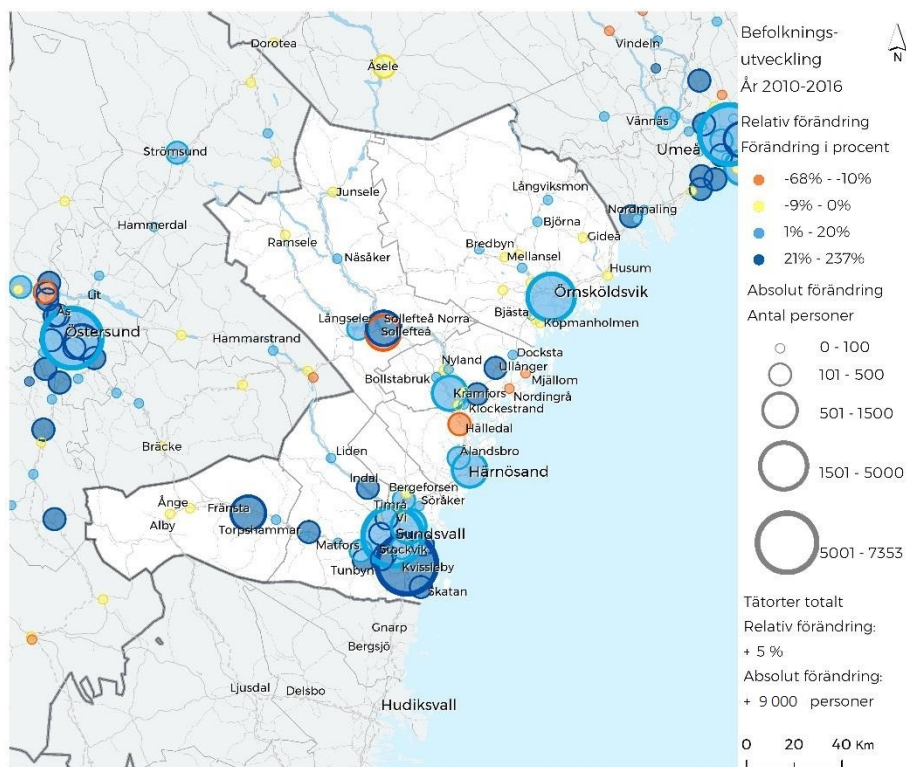
ORTSSTRUKTURER OCH DEMOGRAFI

Befolkningsmängd 31 december 2016 per tätort. Cirklarnas storlek visar befolkningsmängden per tätort.

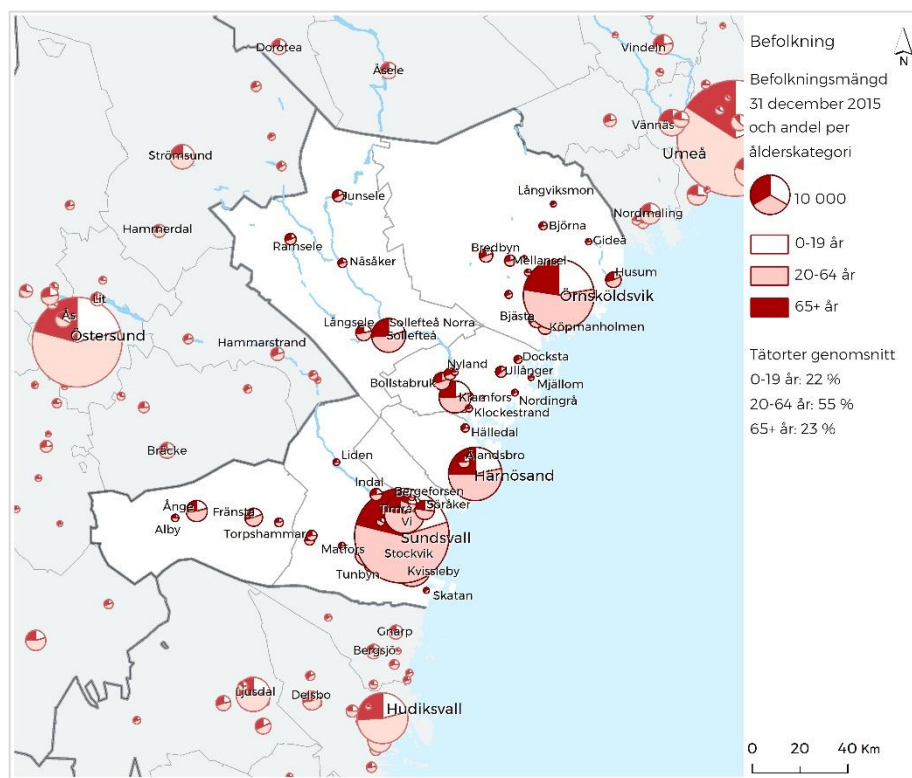
Den totala befolkningen uppgår i tätorterna till 195 000 och utanför tätorterna till 51 000.

Befolkningen är koncentrerad till Sundsvall-Härnösand och Örnsköldsvik. Tätorterna i inlandet har endast en begränsad del av länets totala befolkning. Undantagen är Sollefteå och Kramfors, med kringliggande orter. I angränsande län har Östersund en motsvarande storlek som Sundsvall, medan Umeå med omland är en betydligt större befolkningsmetropol

Befolkningsutveckling mellan åren 2010-2016.

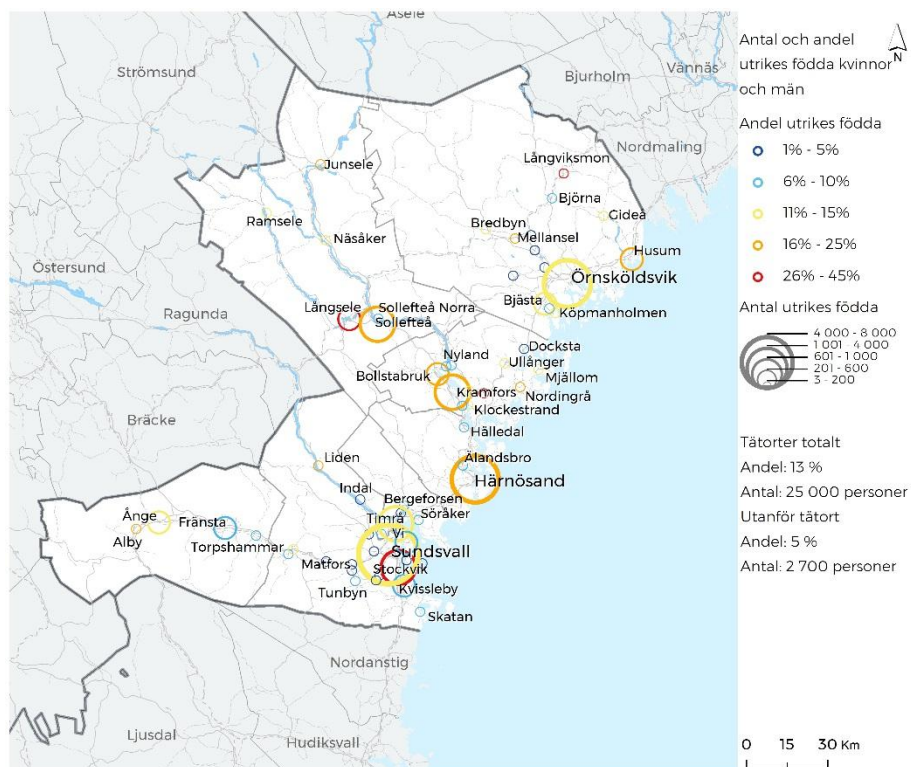
Totalt växte befolkningen i tätorterna med närmare 9 000 personer. Värt att notera är att tätortsindelningen har förändrats sedan 2010, vilket har medfört att tätorter både har tillkommit och försvunnit. Enligt tätortsavgränsningen 2010 så fanns det i länet 76 tätorter med en befolkning på omkring 186 000 personer medan det enligt den senaste tätortsavgränsningen fanns 64 tätorter med en befolkning på cirka 195 000 personer. Sollefteå klassades till exempel som en tätort år 2010, men har i den nya indelningen delats upp i två orter: Sollefteå och Sollefteå Norra. Därför visar kartbilden att Sollefteå har en negativ befolkningsutveckling, medan Sollefteå Norra har en stark positiv utveckling.

Befolkningens storlek och åldersfördelning (31 december 2015).

Sett till försörjningskvoten (dvs. hur andelen i arbetsför befolkning förhåller sig till andelen barn och äldre), har Sundsvall den mest gynnsamma demografiska strukturen bland de större orterna. Örnsköldsvik har också en hög andel i arbetsför ålder. Härnösand i synnerhet har en större andel äldre.

Mindre tätorter har främst en större andel äldre, men detsamma gäller även bl.a. Sollefteå. Större orter i angränsande län, främst Umeå och Östersund, har en ännu större andel i åldern 20-64 år.

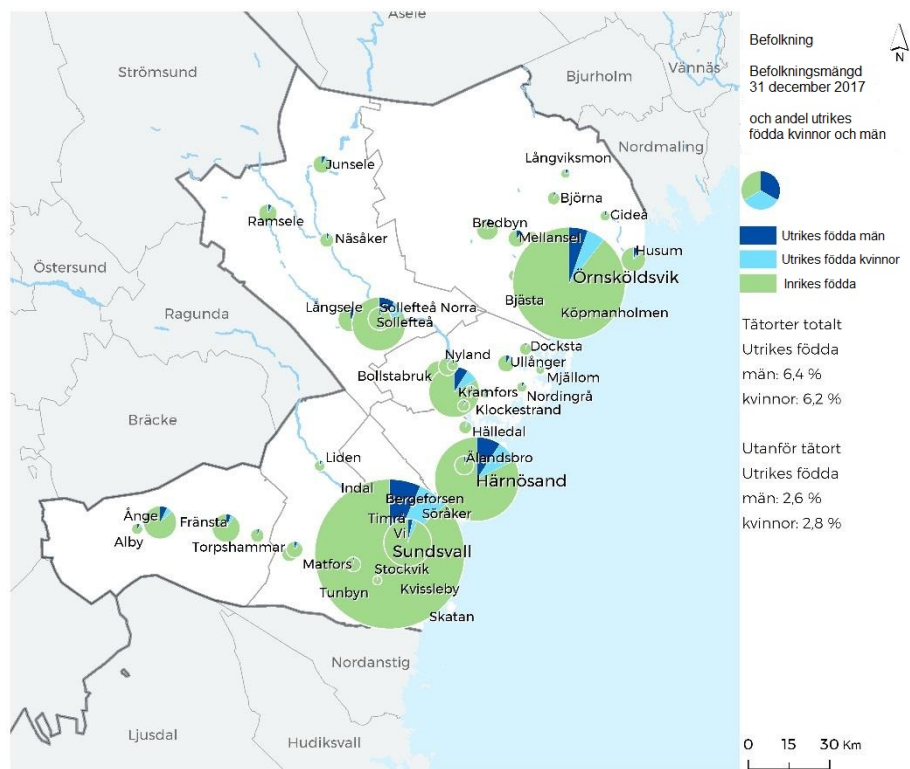

Andelen samt antalet utrikesfödda i tätorter (2017).

Andelen utrikes födda är störst i länets mellersta delar, i stråket Härnösand-Kramfors-Sollefteå, med andelar upp mot 25%.

De större orterna, Sundsvall och Örnsköldsvik, har lägre andelar, strax över 11%.

Undantaget är Stockvik i Sundsvall med ca 30% utrikes födda. I de mindre orterna i länets inland varierar andelen utrikes födda mer, men ligger generellt sett lägre. Främst i länets norra delar är andelarna något större.

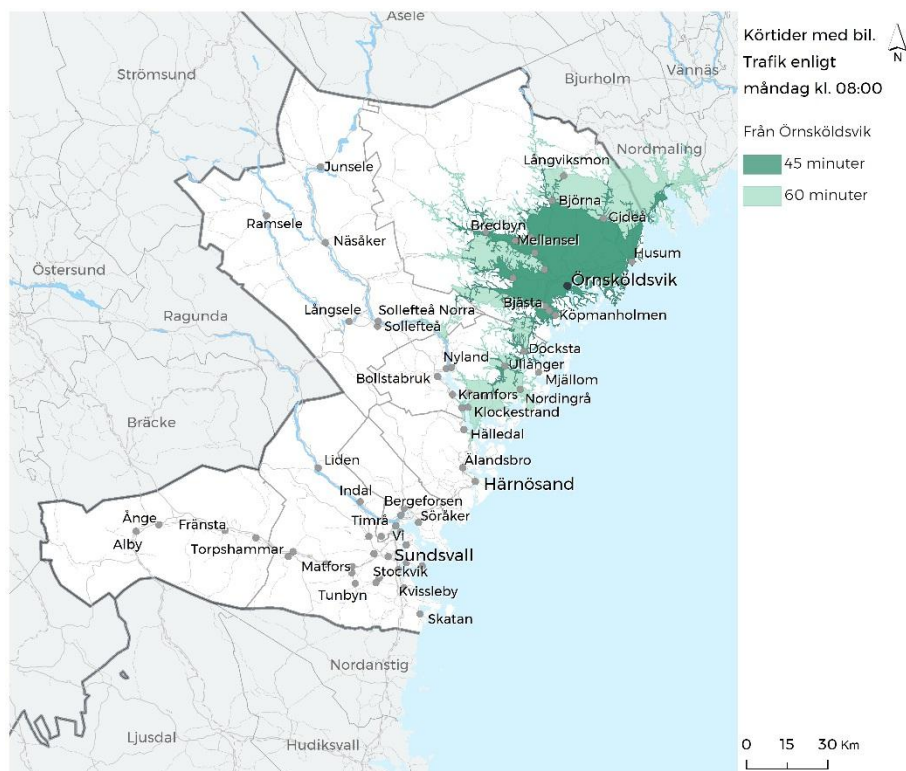

Befolkningens storlek och andel utrikes födda män och kvinnor (31 december 2017)

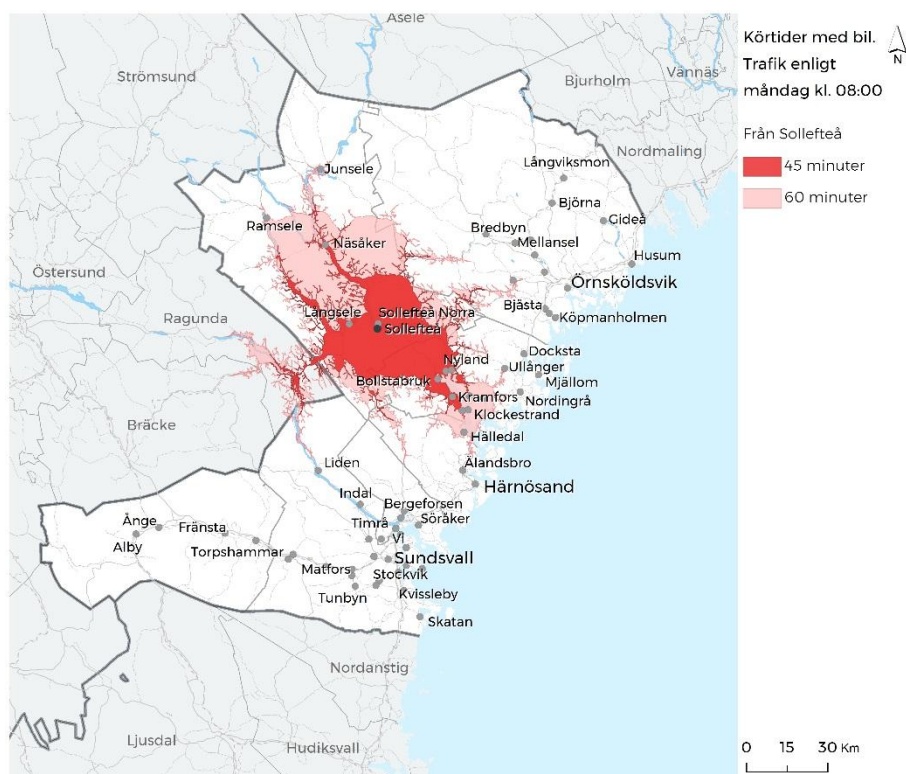
Fördelningen mellan män och kvinnor bland de utrikes födda är relativt jämn i de flesta tätorter. Bland de större orterna är främst Härnösand som sticker ut med en något större andel utrikes födda män än kvinnor.

INFRASTRUKTUR

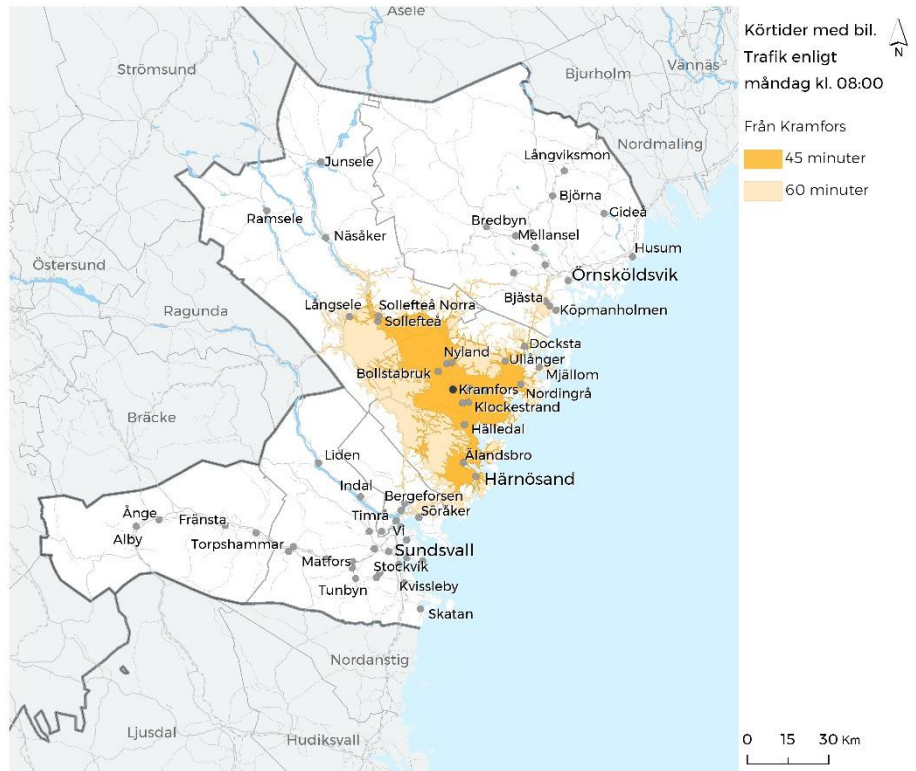
Nedan följer bilder som visar tillgängligheten till respektive kommuns huvudort. Områdena är beräknade med trafikdata för en måndag klockan 08 på morgonen.

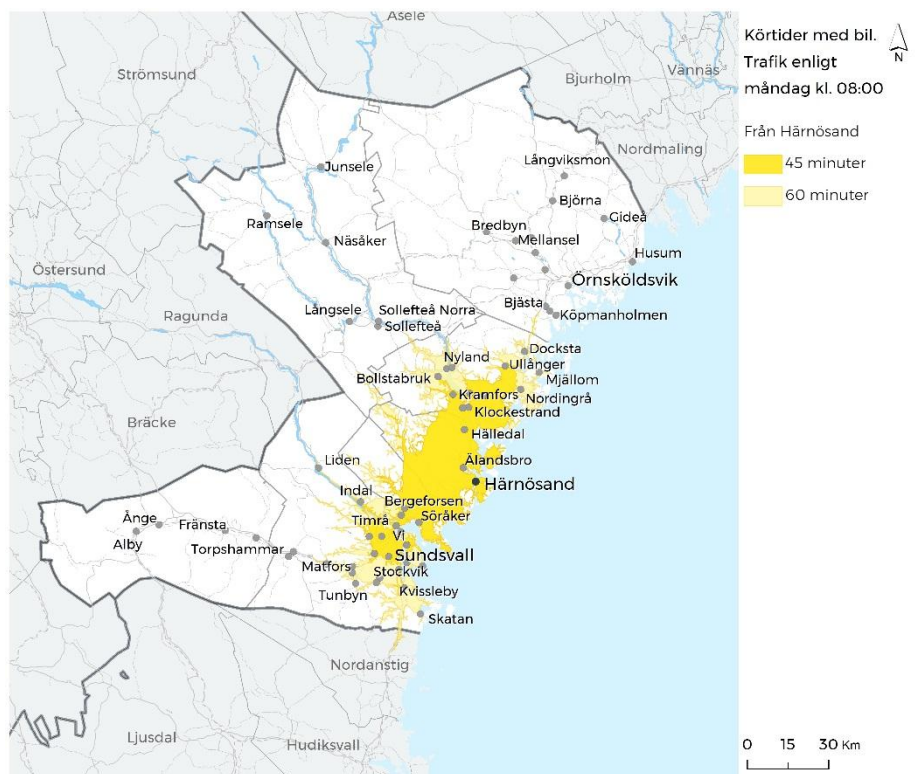
Området man når inom 45 respektive 60 minuter med bil från Örnsköldsvik.

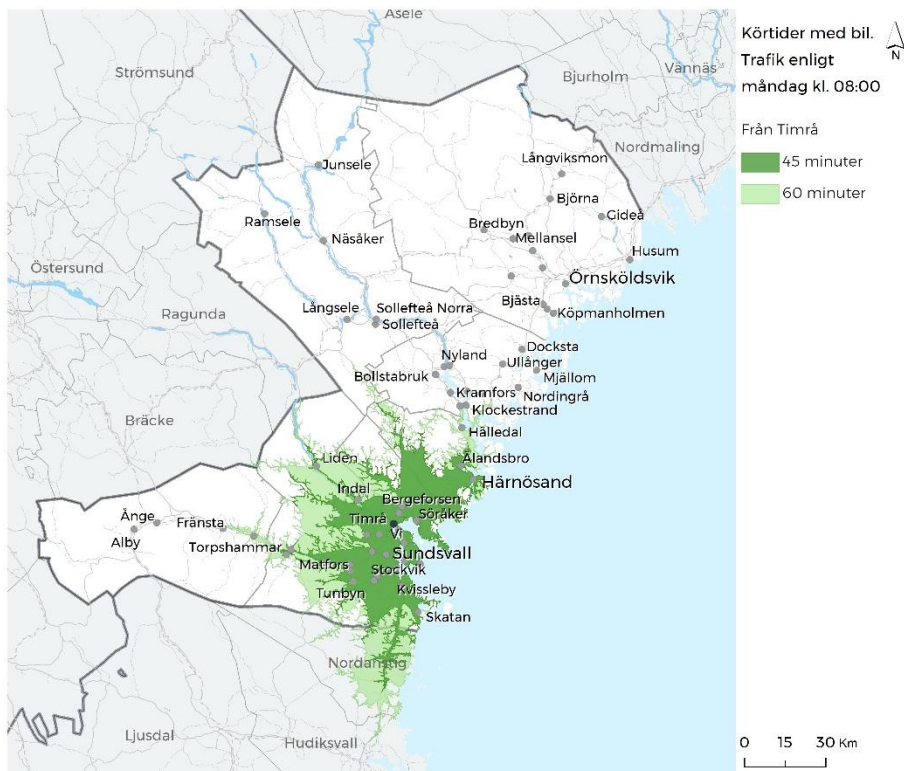
Området man når inom 45 respektive 60 minuter med bil från Sollefteå.

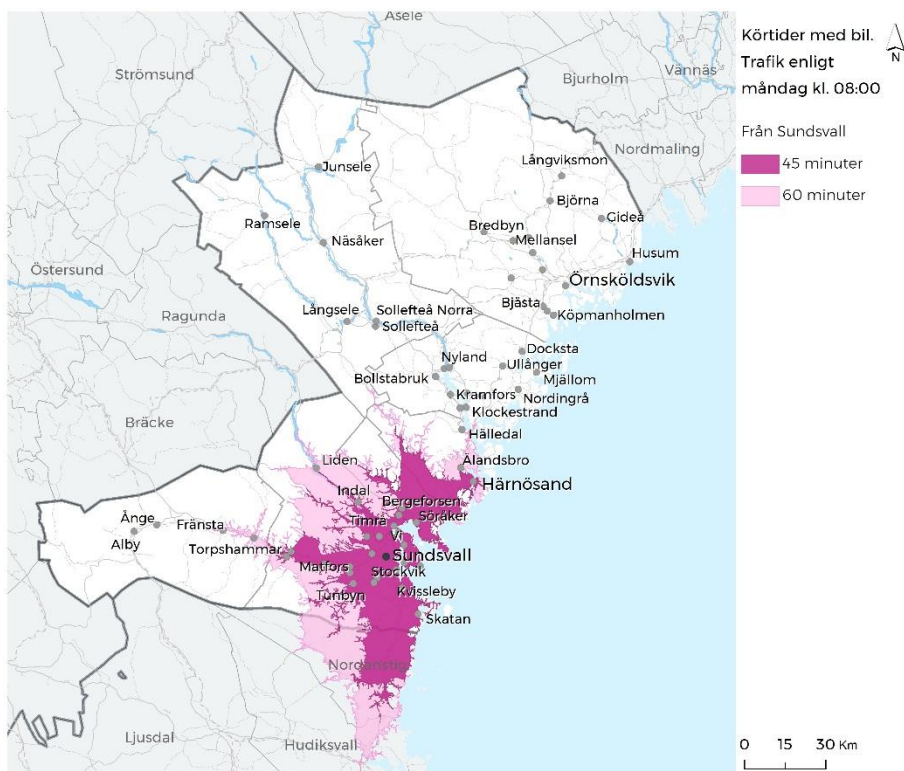
Området man når inom 45 respektive 60 minuter med bil från Kramfors.

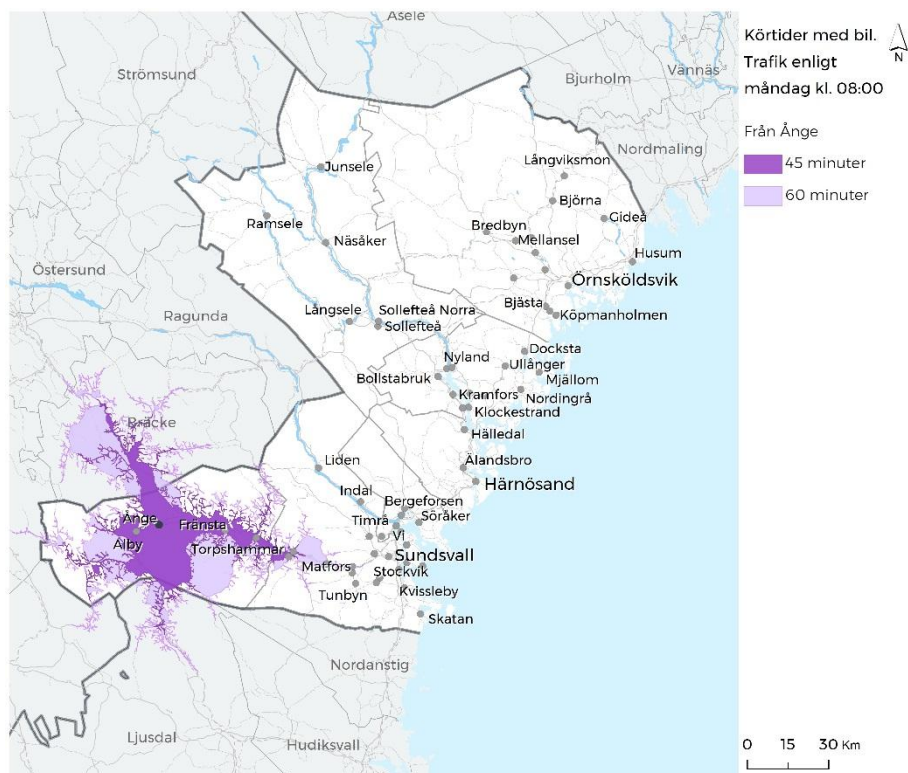
Området man når inom 45 respektive 60 minuter med bil från Härnösand.

Området man når inom 45 respektive 60 minuter med bil från Timrå.

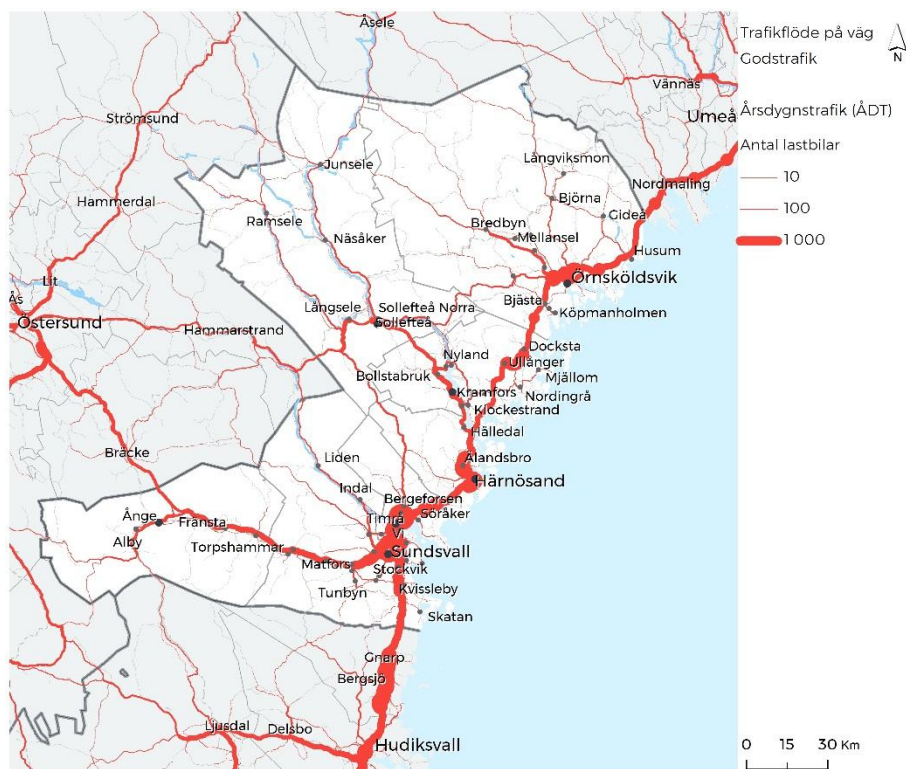

Området man når inom 45 respektive 60 minuter med bil från Sundsvall.

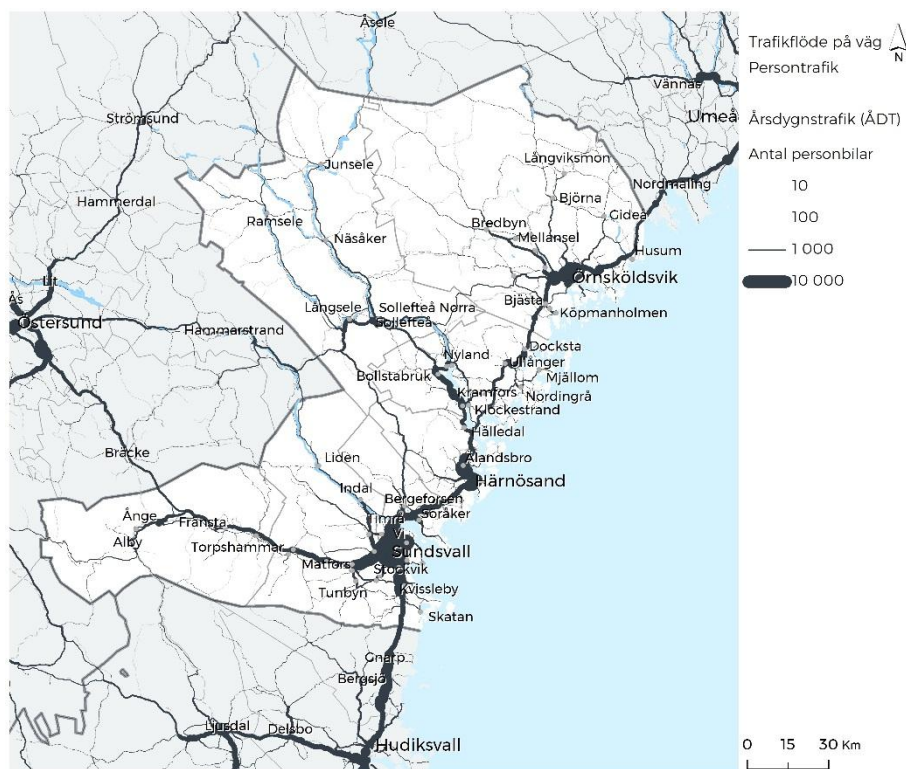
Området man når inom 45 respektive 60 minuter med bil från Ånge.

Upptagningsområdena för de större orterna överlappar varandra endast i begränsad omfattning. Tydligast är detta för Sundsvall, Timrå och Härnösand, vars omland som nås inom såväl 45 som 60 minuter i hög grad sammanfaller. Sollefteå och Kramfors nås endast i liten mån av kustområdena, utan har sitt upptagningsområde främst i inlandet.

Godstransporter på väg, årsdygnstrafik (ÅDT) från Trafikverkets nationella vägdatabas (NVDB).

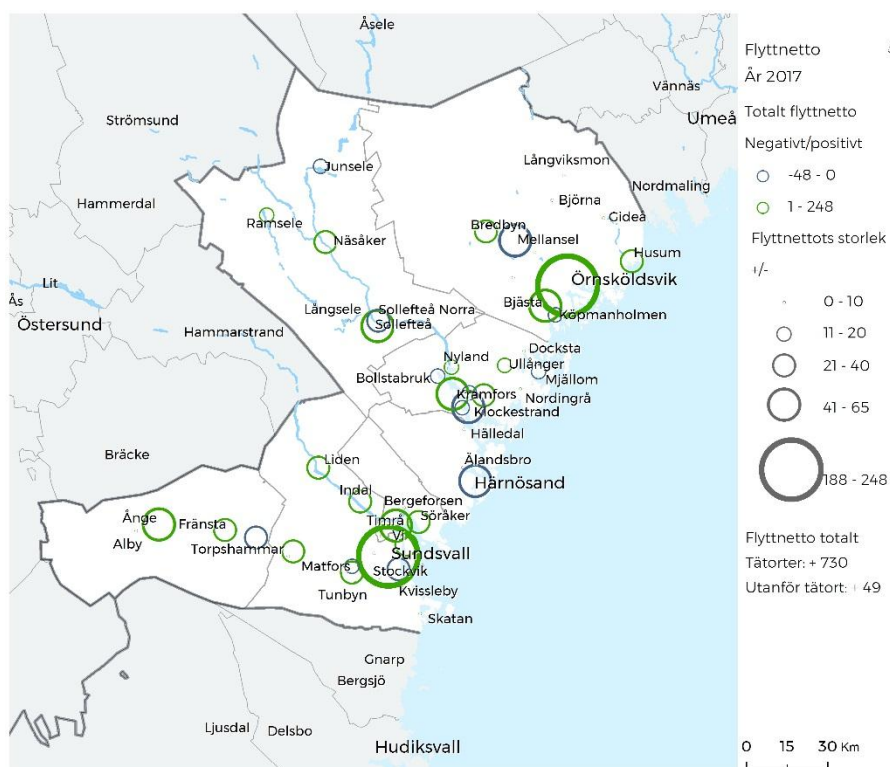
Det absolut största flödet följer väg E4 längst kusten på sträckan Hudiksvall-Sundsvall-Timrå-Härnösand-Örnsköldsvik-Umeå. Antalet transporter är allra störst i och kring Sundsvall och Timrå, med en ÅDT på över 1000 lastbilar. De mest trafikerade sträckorna är därefter Sundsvall-Östersund (ÅDT cirka 500-600) och Sollefteå-Kramfors-väg E4 (ÅDT cirka 400-500).

Persontransporter på väg, årsdygnstrafik (ÅDT) från Trafikverkets nationella vägdatabas (NVDB).

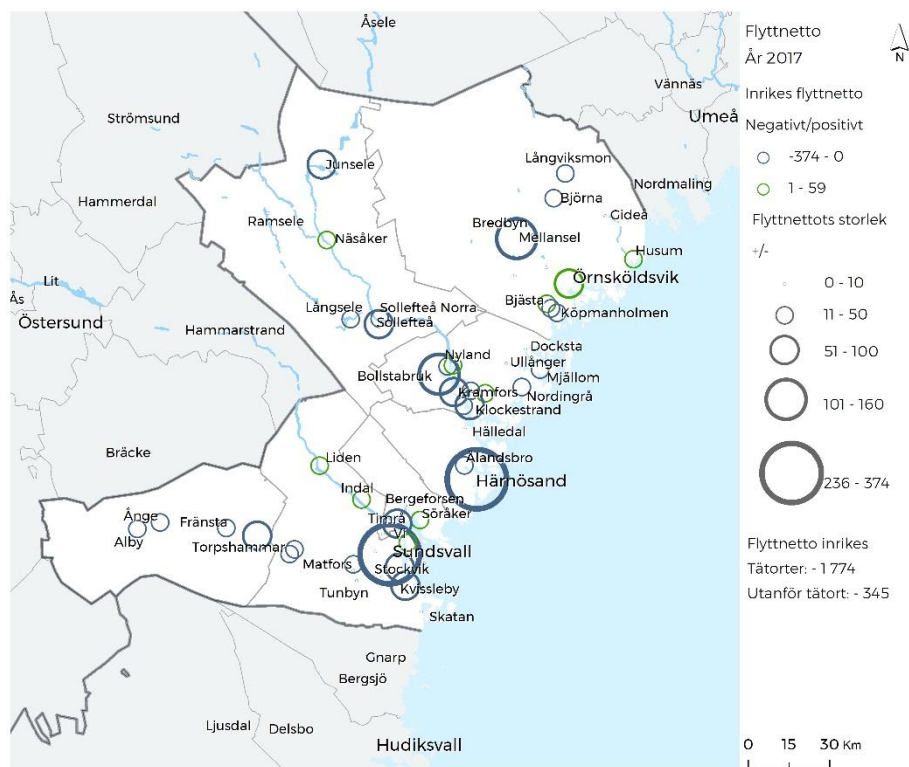
De största personbilsflödena återfinns i och runt de största städerna och längst väg E4 på sträckan Hudiksvall-Sundsvall-Timrå-Härnösand-Örnsköldsvik-Umeå. Antalet transporter är allra störst i och kring Sundsvall, med en ÅDT på runt 16 000 bilar på de störst belastade sträckorna. I Örnsköldsvik är motsvarande belastning ca 14 000 bilar och i Härnösand 11 000.

FLYTTNINGAR

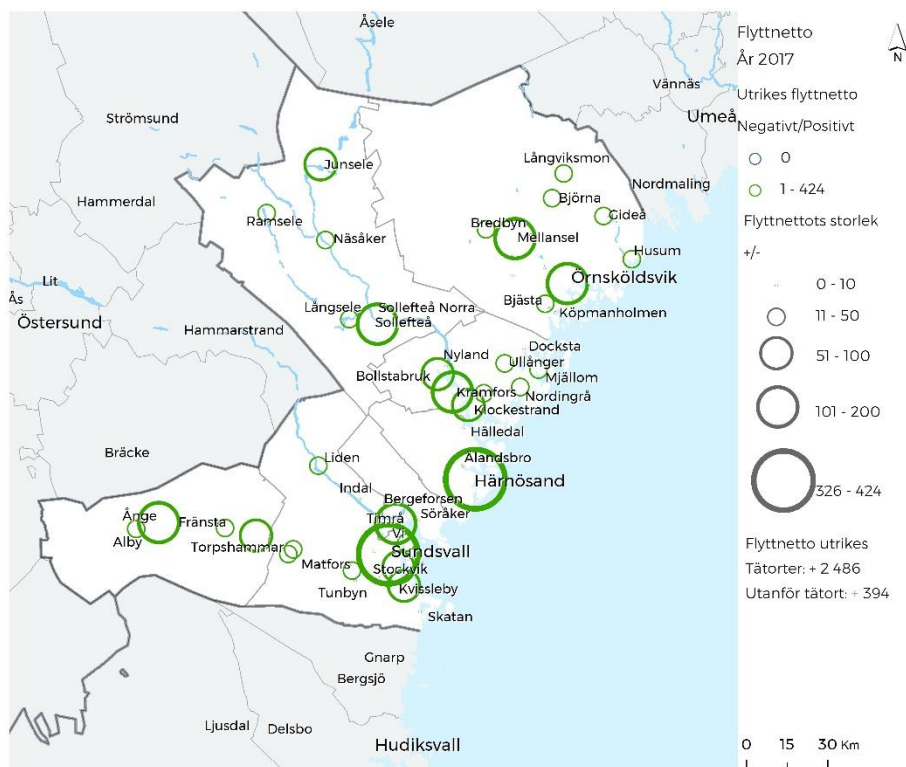
Totalt flyttnetto, inrikes och utrikes flyttar (inflyttare minus utflyttare, 2017)

Det totala flyttnettot är positivt för majoriteten av de större tätorterna i länet under 2017. Härnösand uppvisar ett negativt flyttnetto i samma storlek som Kramfors och Mellansel. Det är inte heller någon direkt korrelation mellan tätorternas storlek och ett positivt totalt flyttnetto – flera mindre orter har fler inflyttare än utflyttare.

Inrikes flyttnetto (antal inflyttare från andra delar av landet minus utflyttare till andra delar av landet, 2017).

Trots att flertalet av länets tätorter har ett positivt flyttnetto totalt sett, så har är det fler som flyttar ut till andra delar av landet än vad som flyttar in. Av de större tätorterna är det endast Örnsköldsvik som har fler inrikes inflyttningar än utflyttningar. Vidare visar och närmare studier att inflyttarna till de orter som har ett positivt inrikes flyttnetto främst kommer från andra orter inom länet.

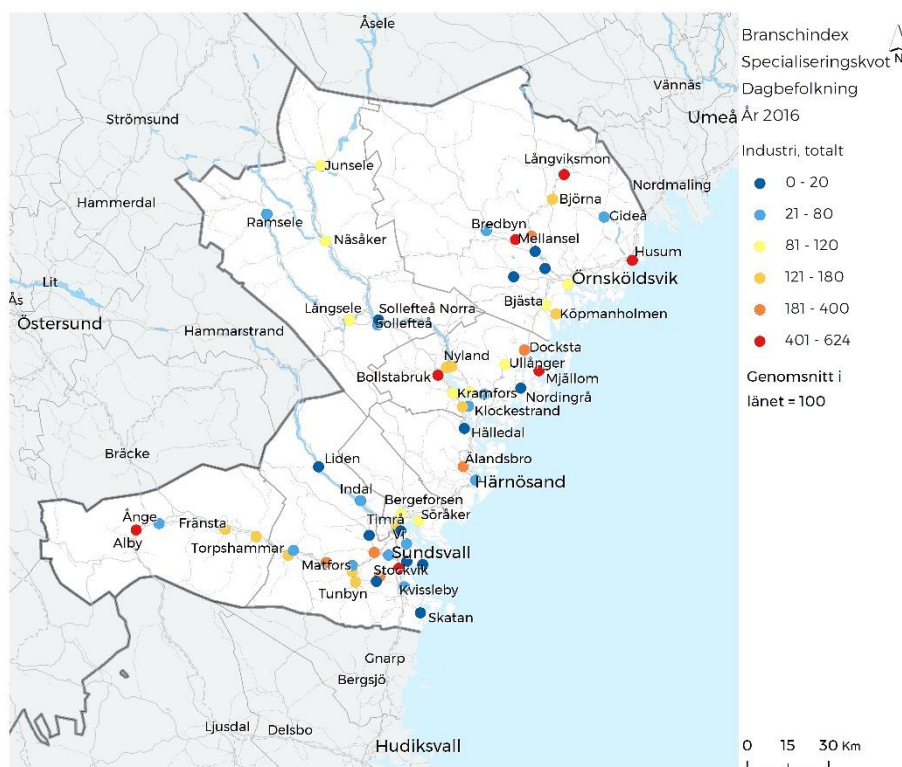

Utrikes flyttnetto (antal immigranter minus antal emigranter, 2017).

Istället är det utrikes flyttnetto som väger över till att det totala flyttnettot för de flesta tätorter blir positivt. Samtliga tätorter har fler immigranter än emigranter. I stor utsträckning rör det sig även om mindre tätorter i länets inre delar, även om huvuddelen av invandringen lokaliseras till de största orterna. Härnösand har ett relativt stort utrikes flyttnetto, men eftersom det inrikes flyttnettot är ännu större, blir ändå det totala flyttnettot negativt.

NÄRINGS LIV

Nedan följer bilder som visar specialiseringskvoten för olika branscher. En specialiseringskvot på 100 innebär att andelen i tätorten som jobbar inom branschen är lika stor som andelen för hela länet. En högre siffra innebär att andelen är högre än för länet totalt och vice versa. 200 innebär att andelen är dubbelt så stor, och 50 hälften så stor. Syftet med specialiseringskvoten är att visa vilka orter som är över- respektive underrepresenterade inom en viss bransch. Branscherna är aggregerade på SNI-kod (svensk näringslivsindelning).

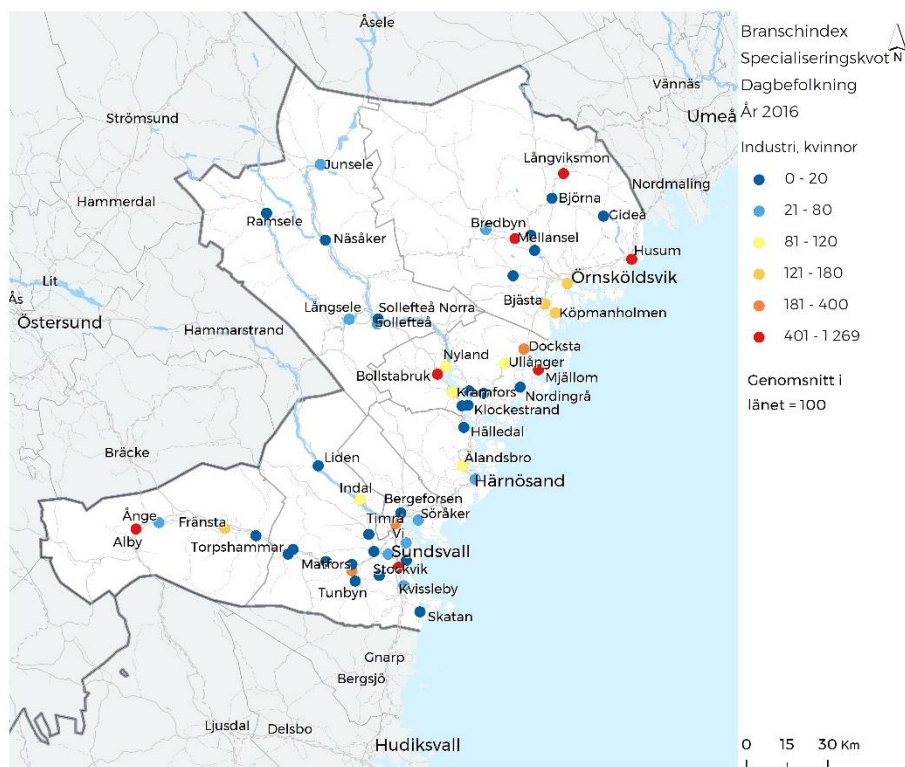

Branschindex med specialisering inom industri (2016).

Hög specialisering inom tillverkningsindustrin är koncentrerad till vissa specifika orter; bl.a. Alby, Mjällom, Bollstabruk, Mellansel, Husum och Långviksmon. Många är orter av brukskaraktär med en avsevärd specialiseringsgrad.

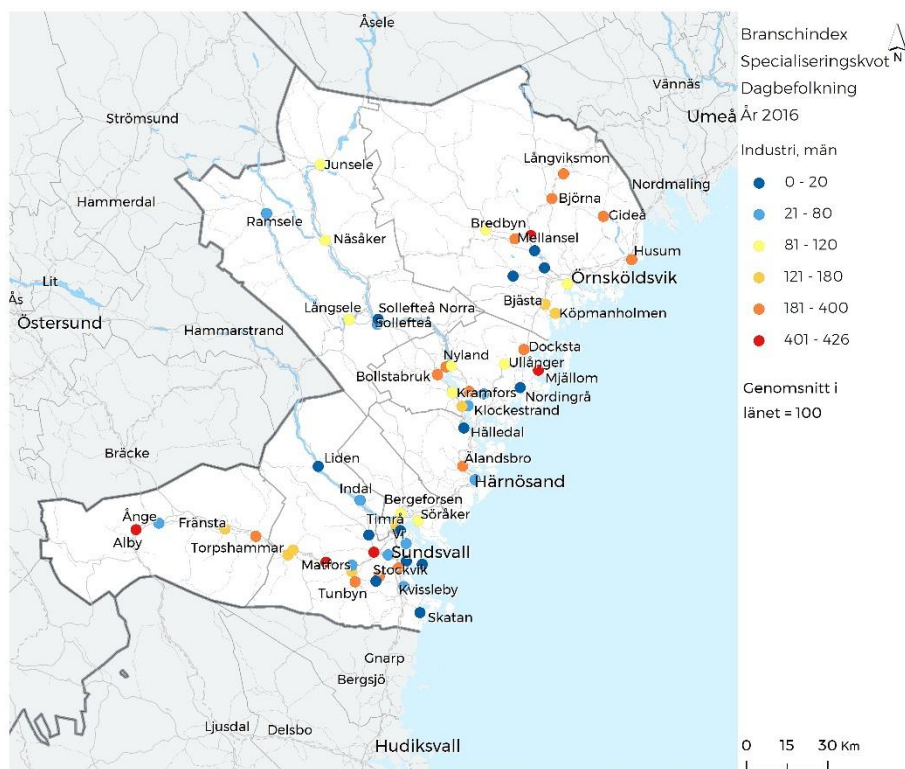
Stora delar av de större orterna – främst Sundsvall och Härnösand – har däremot en låg andel industrisysselsatta. Undantaget är främst Örnsköldsvik, med en betydande andel inom tillverkningsindustrin.

I länets södra delar, från Ånge ut mot kusten, är de flesta orter också i hög grad beroende av tillverkningsindustrin.

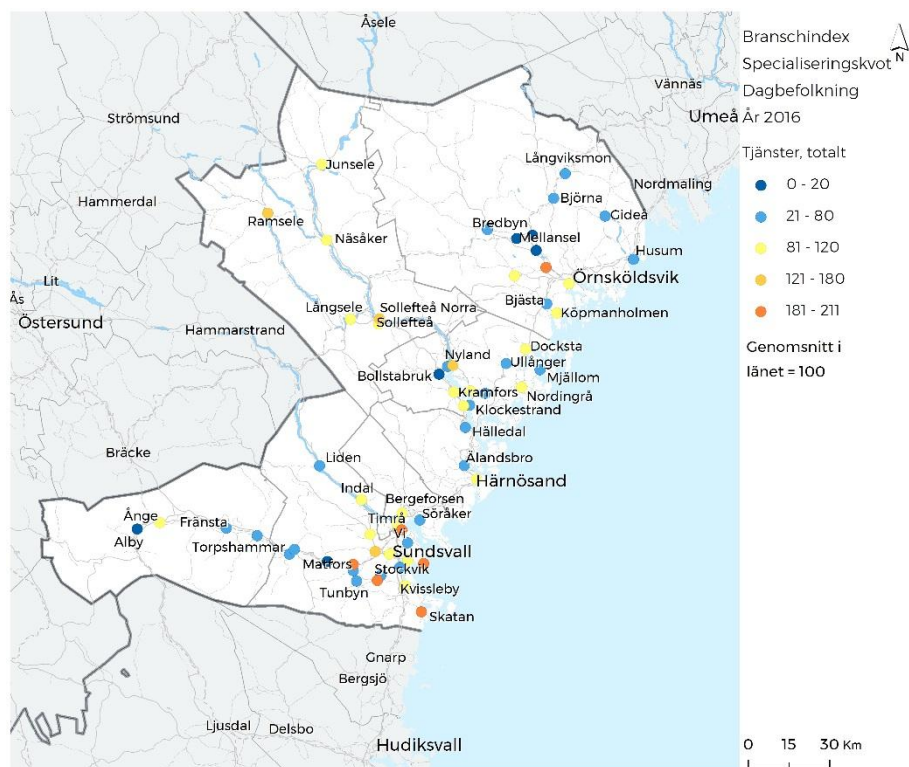

Branschindex för kvinnor med specialisering inom industri (2016).

I tillverkningsindustrin syns könsmönstret tydligt. Över lag är variationen högre mellan orterna för kvinnorna jämfört med männen, vilket kan tolkas som att kvinnorna i vissa orter är väldigt beroende av tillverkningsindustrin, medan de i andra orter har ett väldigt lågt beroende. Män arbetar i större utsträckning än kvinnor inom industrin, vilket gör att de jämfört med länets struktur som helhet har en generellt högre specialisering.

Branschindex för män med specialisering inom industri (2016).

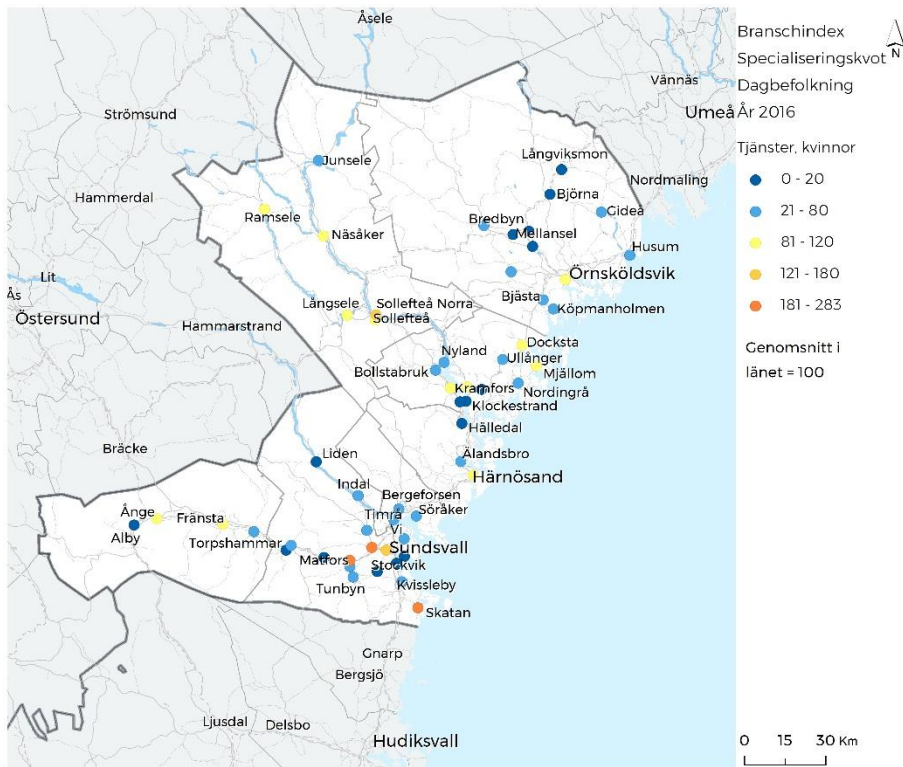

Branschindex med specialisering inom tjänster (2016).

För den privata tjänstesektorn är det geografiska mönstret ännu tydligare. Tjänsterna är viktigast i de större orterna med omland, främst Sundsvall och i någon mån Härnösand och Örnsköldsvik.

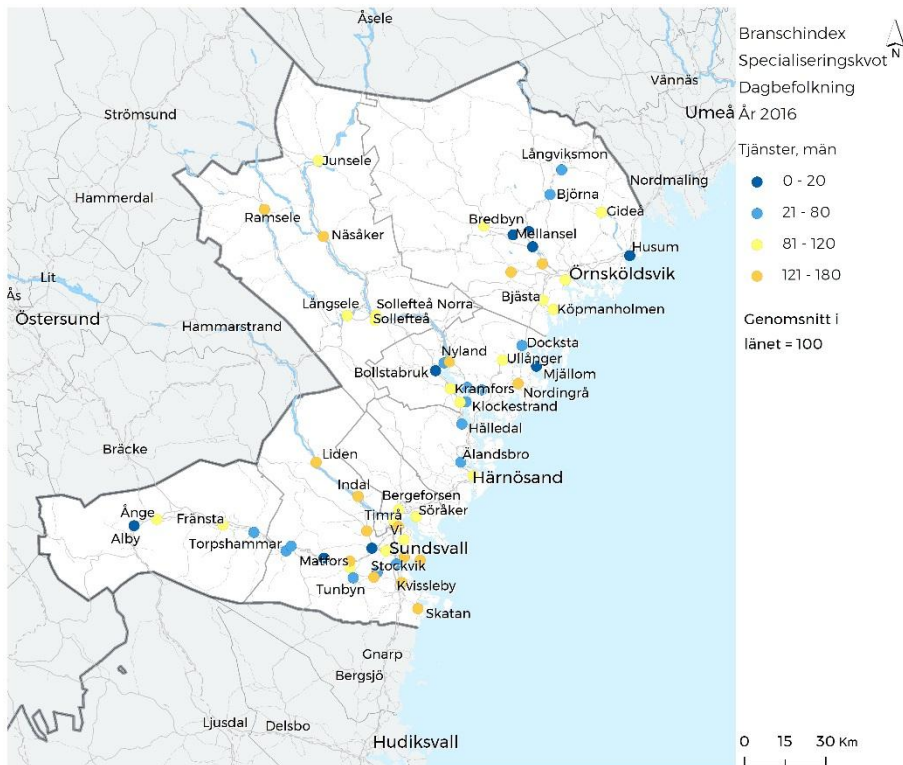
Ytterst små andelar jämfört med länets genomsnitt återfinns koncentrerat främst i de södra och norra delarna av länet.

Detta korrelerar delvis – men inte fullständigt – med tillverkningsindustrins specialiseringsgrader. Låg specialisering inom industrin sammanfaller i hög grad med hög tjänstespecialisering, i tydligt sammanhängande regioner.

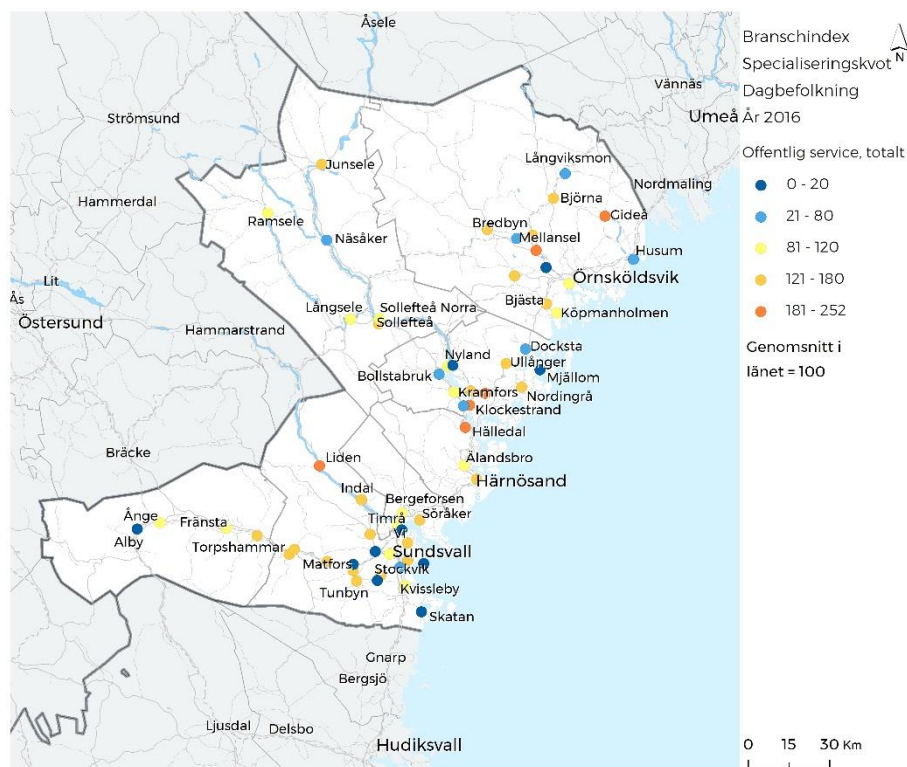

Branschindex för kvinnor med specialisering inom tjänster (2016).

Kvinnornas specialiseringsgrad inom tjänstesektorn är ännu mer koncentrerad till de större orterna, medan männens har en större geografisk utspridning och inte är lika beroende av ortens storlek.

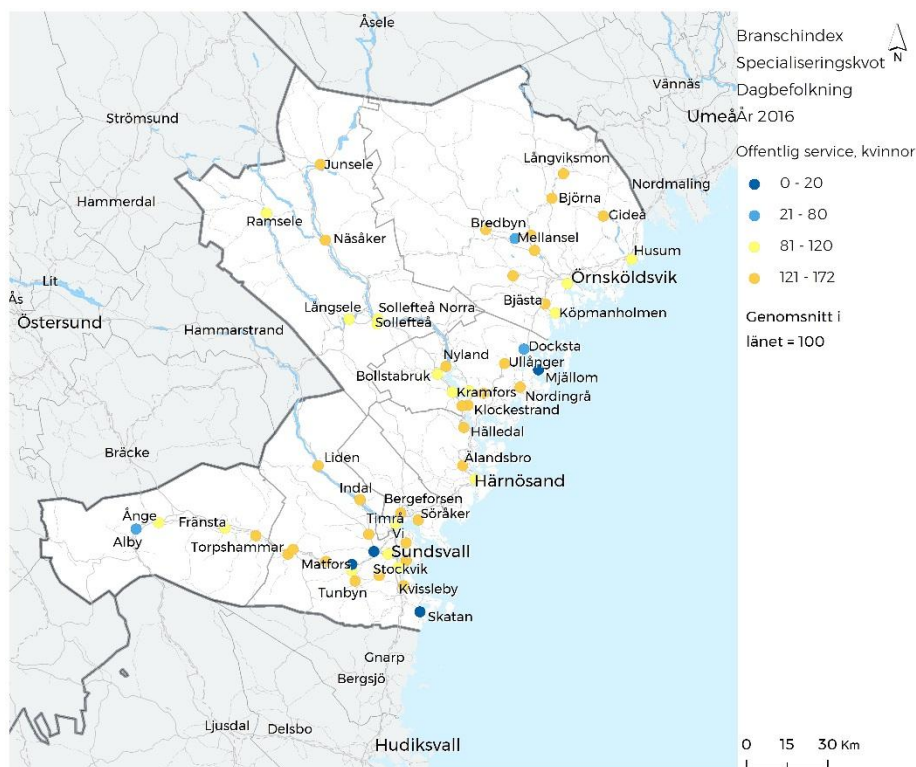

Branschindex för män med specialisering inom tjänster (2016).

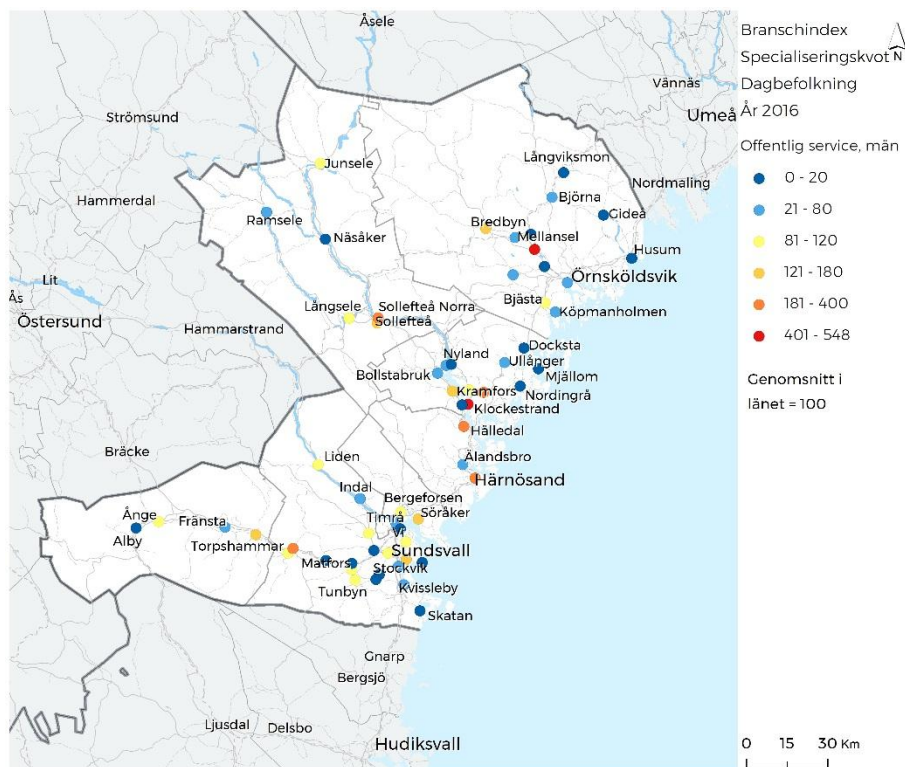
Branschindex med specialisering inom offentlig service (2016).

Hög specialisering inom offentlig service återspeglar i stor utsträckning att näringslivet generellt är svagare representerat i mindre orter med en mindre gynnsam demografisk struktur. Istället är det skola samt – främst – vård och omsorg som i högre utsträckning än genomsnittet upptar en stor del av arbetskraften. I mindre orter är det oftare än i de större en högre andel äldre i befolkningen. Detta resulterar i ett större behov av exempelvis äldreomsorg, vilket gör att specialiseringen inom offentlig service blir relativt sett större.

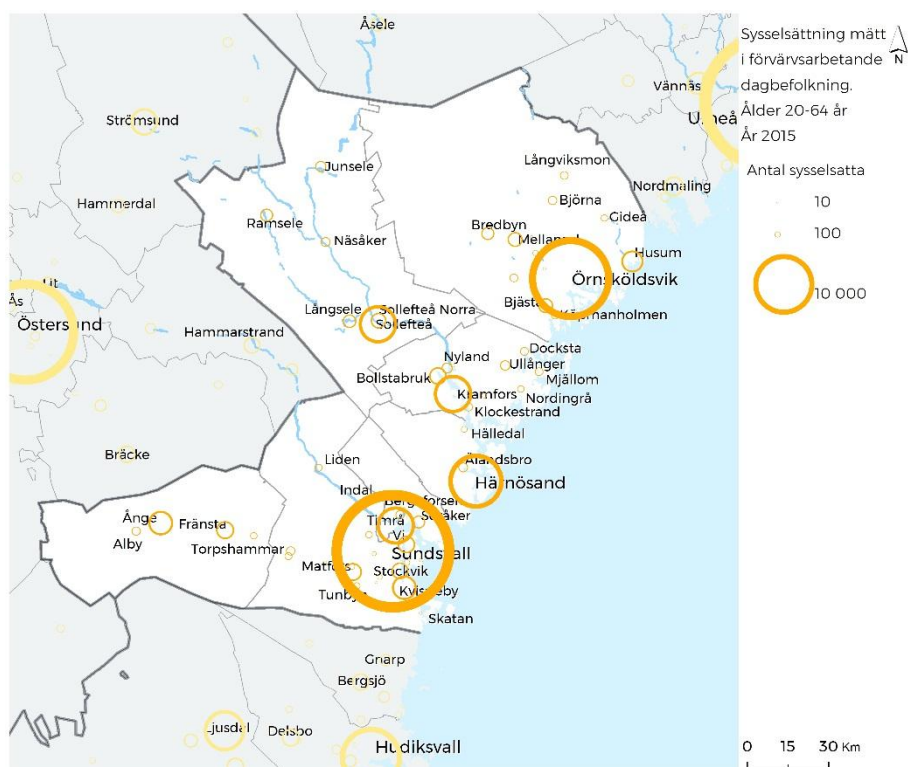
Branschindex för kvinnor med specialisering inom offentlig service (2016).

I den offentliga servicen syns könsmönstret tydligt. Kvinnor arbetar i större utsträckning än män inom offentlig service, vilket gör att de jämfört med länets struktur som helhet har en högre specialisering generellt, men även i mindre orter med en mindre gynnsam demografisk struktur.

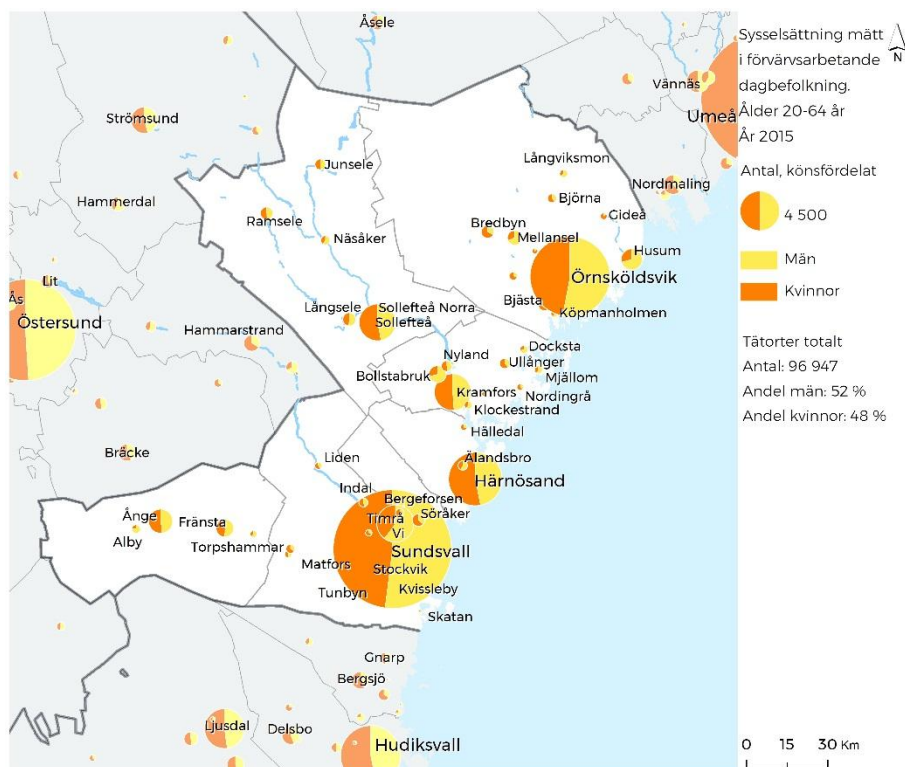
Branschindex för män med specialisering inom offentlig service (2016).

ARBETSMARKNAD

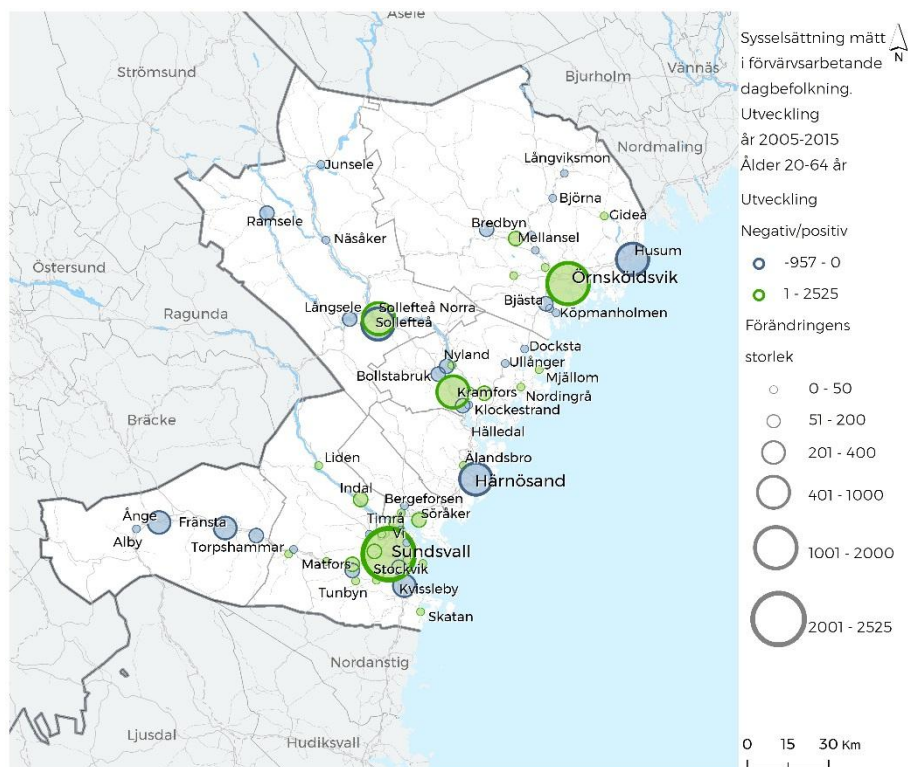
Förvärsarbetande dagbefolkning per tätorter (2015)

Den totala sysselsättningen per tätort följer i allt väsentligt den totala befolkningsstorleken per tätort. De större tätorterna är huvudsakligen inpendlingsorter, vilket gör att den totala dagbefolkningen relativt sett blir större. Sundsvall, Härnösand och Örnsköldsvik står tillsammans för en stor del av hela länets sysselsättning.

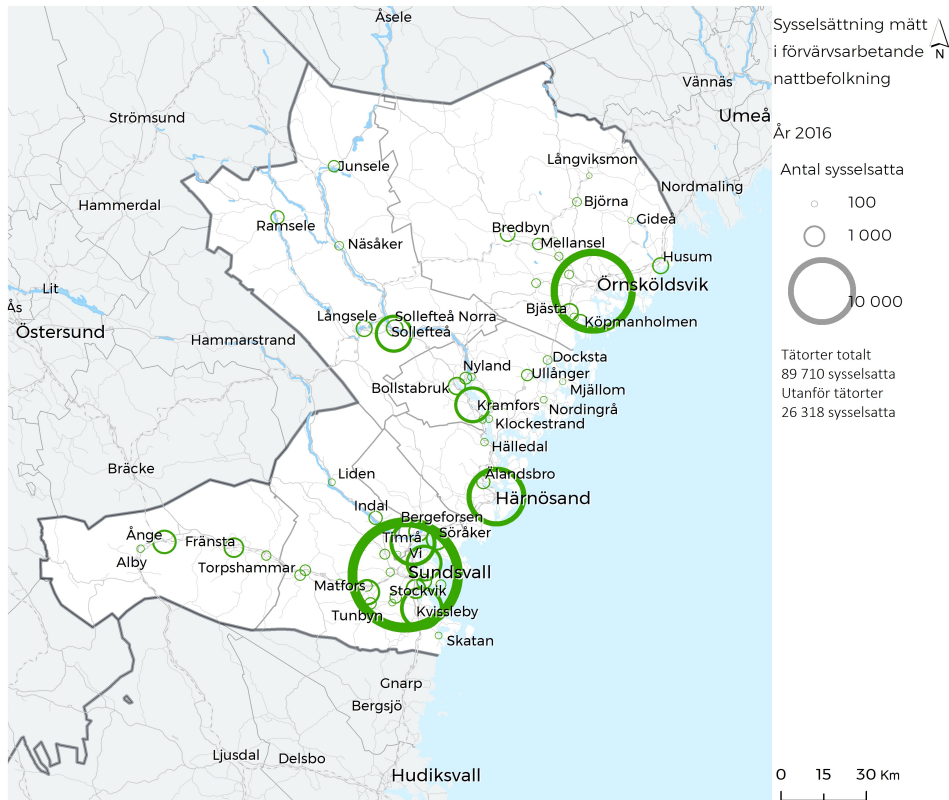
Förvärsarbetande dagbefolkning per tätorter fördelat på antal män och kvinnor (2015)

Könsfördelningen för den förvärsarbetande dagbefolkningen är i stor utsträckning korrelerad med andelen offentlig och privat sektor. Kvinnor är överrepresenterade inom offentlig service, och i orter med hög andel inom denna sektor är också andelen kvinnor betydligt större. Detta gäller i hög grad mindre orter med minder gynnsam demografisk struktur.

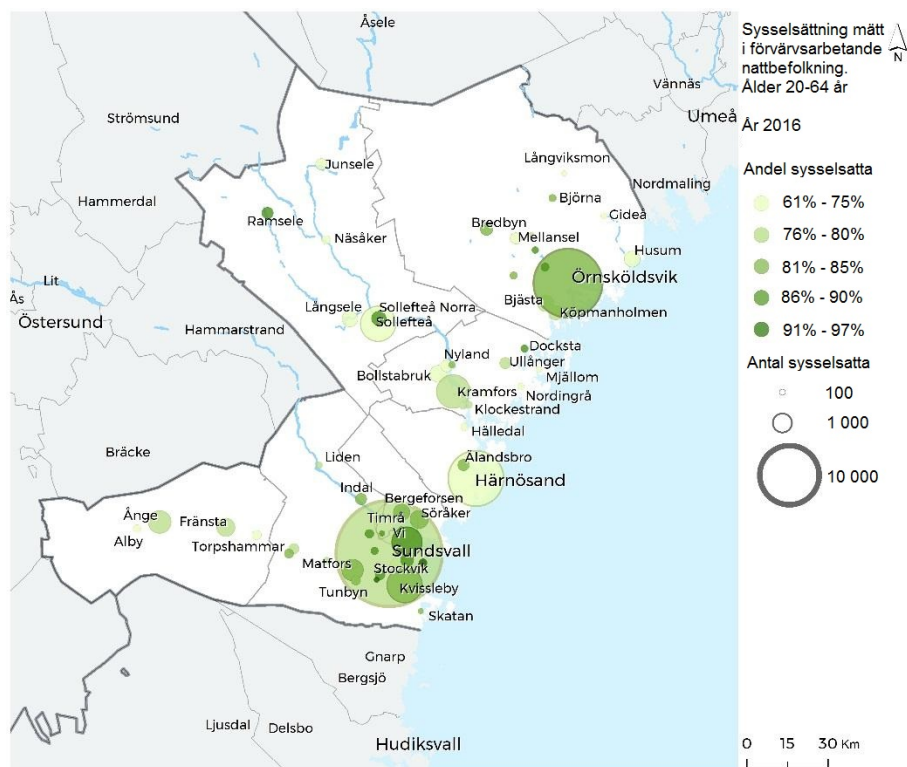
Utveckling av förvärsarbetande dagbefolkning per tätort (2005-2015).

Sysselsättningstillväxten i länet de senaste tio åren har koncentrerats till de större regionerna kring Sundsvall, Örnsköldsvik, Kramfors och Sollefteå. I så väl Härnösand som stråket Ånge ut mot kusten och inlandet har antalet sysselsatta minskat. Detta är ett tecken på den strukturomvandling som sker när sysselsättningen generellt sjunker inom tillverkningsindustrin och ökar inom den privata tjänstesektorn.

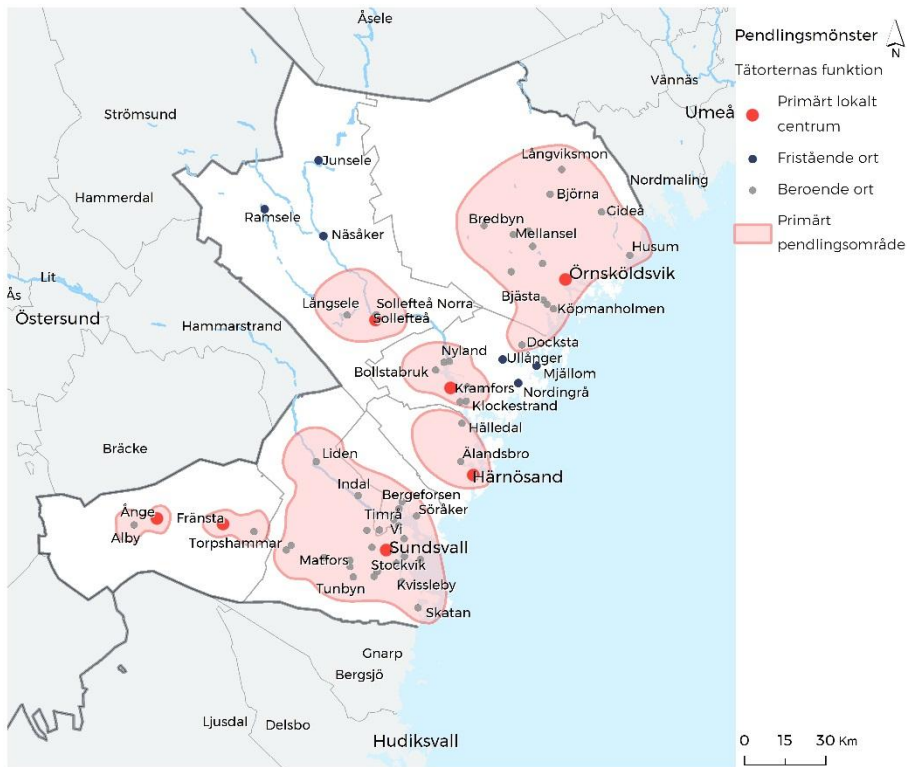
Förvärsarbetande nattbefolkning per tätort (2016).

Den totala förvärsarbetande nattbefolkningen ger också en indikation av arbetsmarknadens strukturella funktion. I synnerhet orter av förortskaraktär till främst Sundsvall har en relativt sett större sysselsatt nattbefolkning jämfört med dagbefolkningen. Pendlingsrörelserna är mindre i orterna i länets inland, varvid skillnaden mellan dag- och nattbefolkning blir mindre påtaglig.

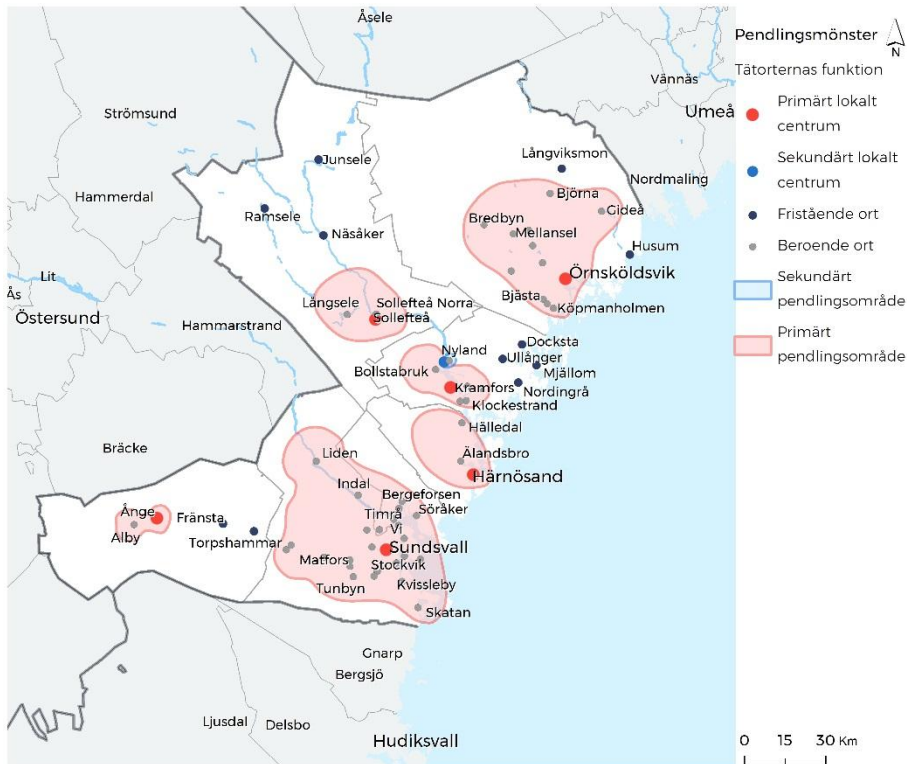
Förvärsarbetande nattbefolkning och andelen förvärsarbetande per tätort (2016).

De högsta andelarna sysselsatta återfinns i dels Örnsköldsvik, dels i tätorterna med höginpendling in till Sundsvall. Dessa orter är av utpräglad pendlingskaraktär, vilket normalt sett återspeglas i hög förvärsgrad. Lägst andel sysselsatta har främst Härnösand och delar av Sollefteå.

Funktionella arbetsmarknadsregioner baserade på tätortspendling (2016).

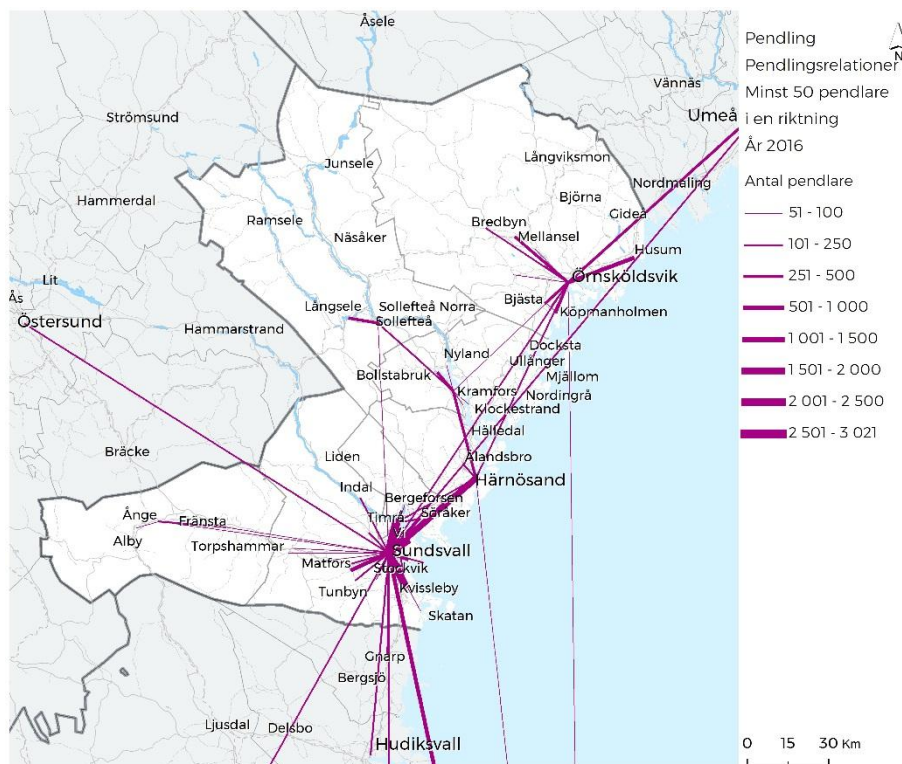
Baserat på pendlingsutbytet mellan tätorterna framträder en struktur i länet med två huvudsakliga arbetsmarknadsregioner – Örnsköldsvik i norr och Sundsvall i söder. Mellan dem, i länets centrala delar, ligger Härnösand, Kramfors och Sollefteå som var och en inte är tillräckligt integrerade med någon av de större regionerna utan utgör separata arbetsmarknader.

Funktionella arbetsmarknadsregioner baserade på tätortspendling (2000).

Strukturen år 2000 var i allt väsentligt densamma, men med en generellt sett ökad pendling på hela arbetsmarknaden, så har också de funktionella regionerna blivit något större. Örnsköldsviksregionen var något mindre för sexton år sedan och några av de mindre regionerna i länets sydvästra delar var inte heller lika integrerade, men i övrigt har inga strukturella förändringar skett.

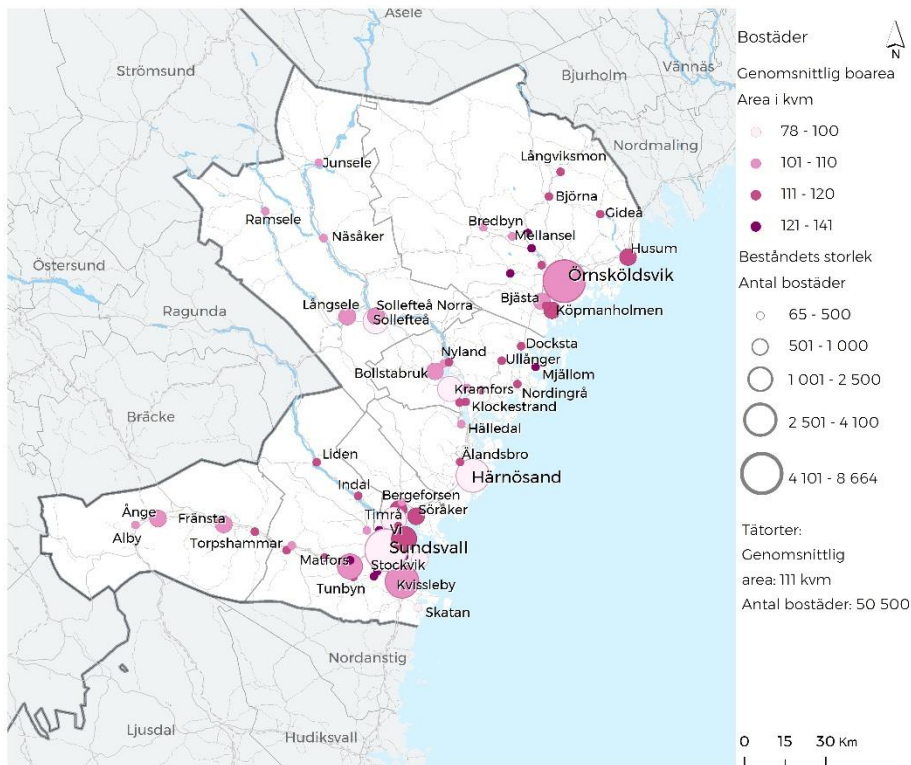
År 2000 fanns ett sekundärt pendlingsområde med Nyland som sekundärt lokalt centrum och Sandslån som enda beroende ort. Området har för liten geografisk utbredning för att synas i kartbilden.

De största pendlingsrelationerna. Antal pendlare per sträcka (båda riktningarna) för de sträckor som har minst 50 pendlare i en riktning (2016).

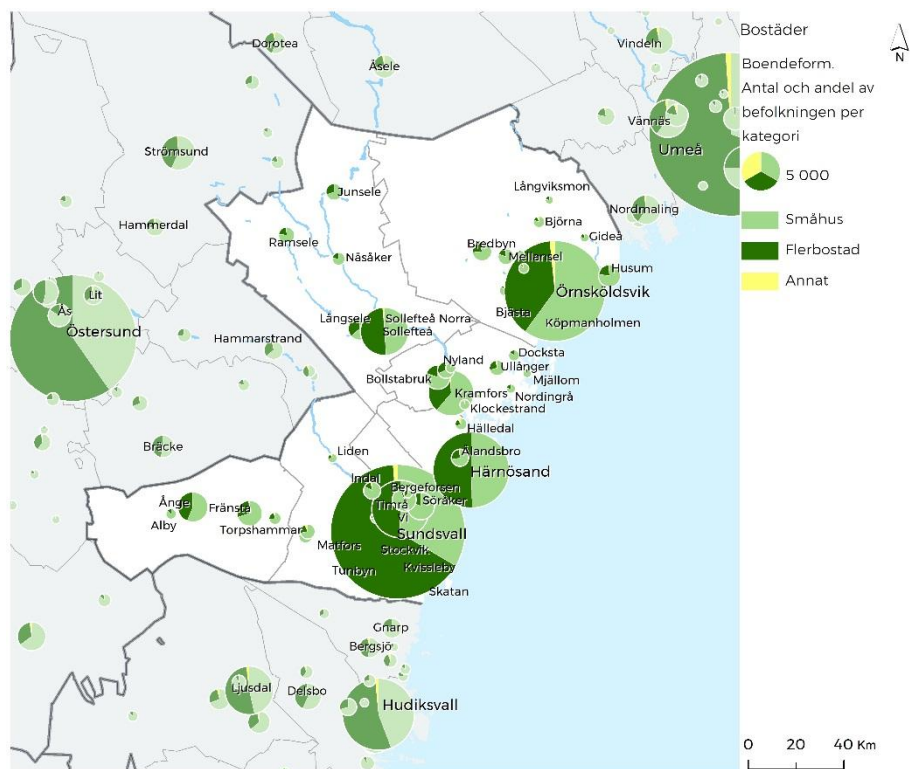
Kartorna över de funktionella arbetsmarknadsregionerna visar att Sundsvall är den av tätorterna som flest andra tätorter är beroende av ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Pendlingskartan visar att pendlingen också är störst mellan Sundsvall och de omkringliggande orterna. Utanför länet är de största pendlingsrelationerna Sundsvall-Stockholm, Sundsvall-Östersund och Örnsköldsvik-Umeå.

BOSTÄDER OCH BEBYGGELSE

Invånarnas genomsnittliga boarea, samt antal bostäder (2017).

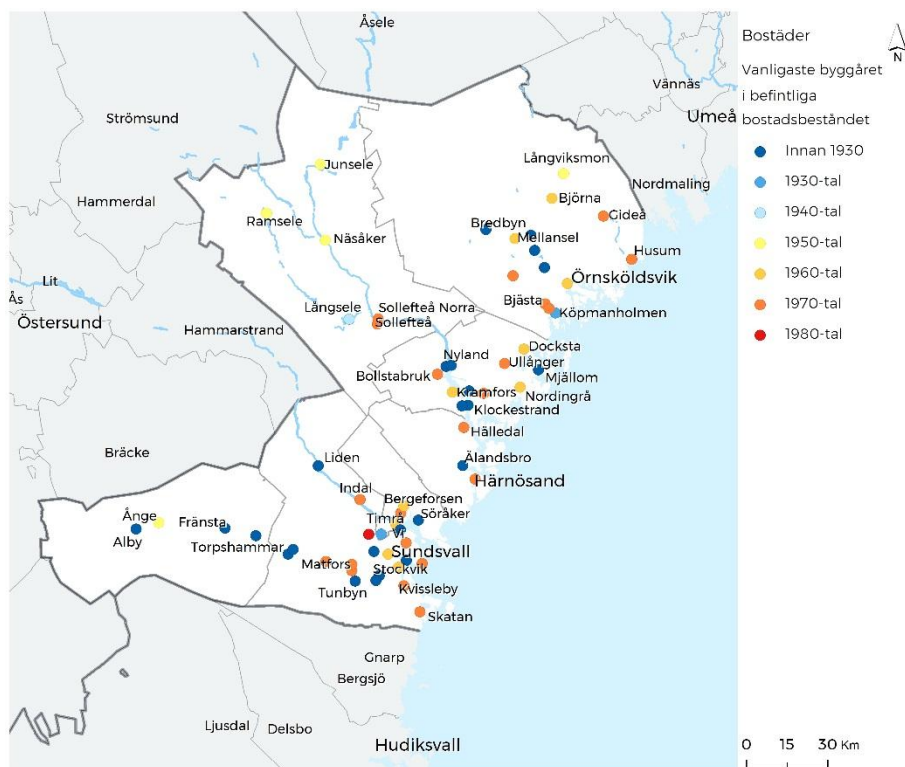
De större tätorterna har generellt en lägre genomsnittlig boarea än de mindre. Örnsköldsvik avviker och har en större genomsnittlig boarea än flera mindre orter, exempelvis Härnösand, Timrå och Kramfors. I allt väsentlig hänger detta direkt samman med bostadsbeståndets fördelning på lägenheter och småhus; boende i småhus har generellt sett en större genomsnittlig boarea än boende i flerbostadshus. Orter med större andel småhus har därmed en i genomsnitt större boarea per person

Befolkningens boendeform per tätort.

Andelen småhus och flerbostadshus varierar mellan orterna. I de mindre tätorterna är andelen som bor i småhus högre än vad den är i de större städerna. Sundsvall är den enda tätorten i länet där en väsentligt större andel bor i flerbostadshus än i småhus. Örnsköldsvik sticker ut med en hög andel småhus i förhållande till sin befolkningsstorlek.

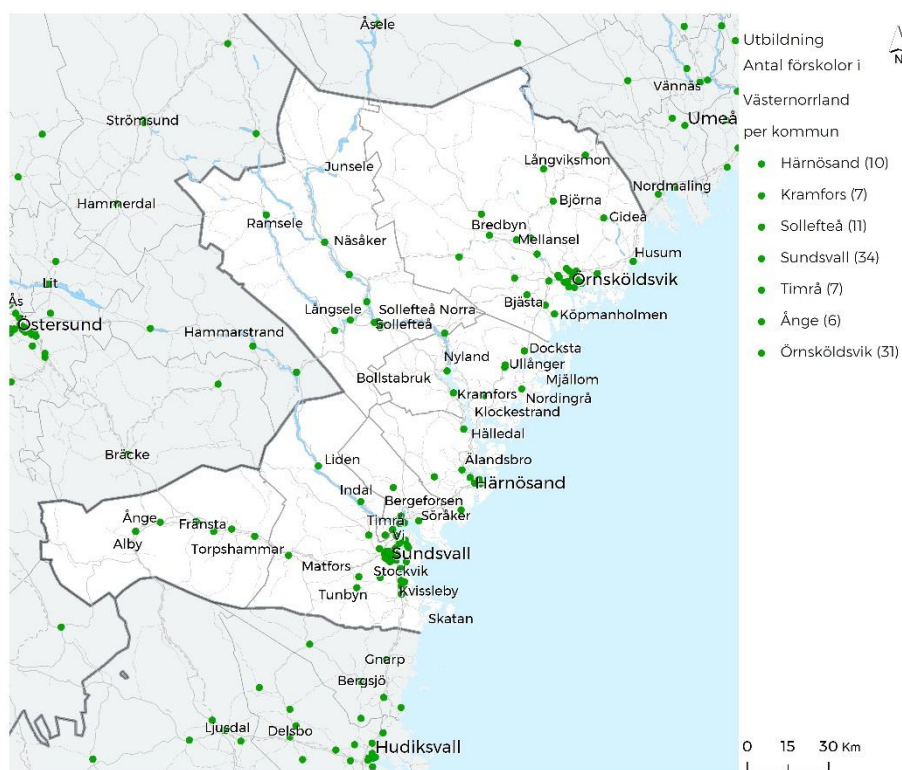
Kategorin "Annat" innehåller byggnader som inte är avsedda för bostadsändamål, tex. byggnader avsedda för samhällsfunktion eller verksamhet.

Vanligaste byggåriondet för bostäderna i det befintliga bostadsbeståndet.

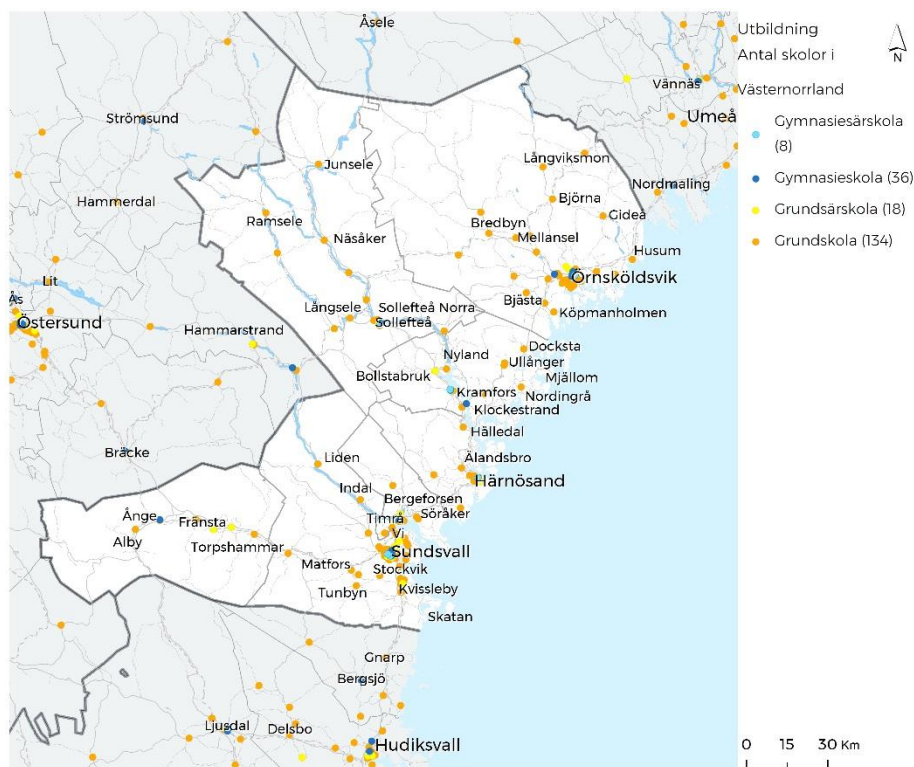
Den äldsta bebyggelsen återfinns i stråket Ånge ut mot kusten, kring Sundsvall, Kramfors och inlandet kring Örnsköldsvik. Flera mindre orter i inlandet byggdes i stor utsträckning ut kring 1950-talet, medan de nyaste bostadsbestånden utgörs av kringliggande orter av pendlingskaraktär runt Sundsvall, Härnösand och Örnsköldsvik.

UTBILDNING

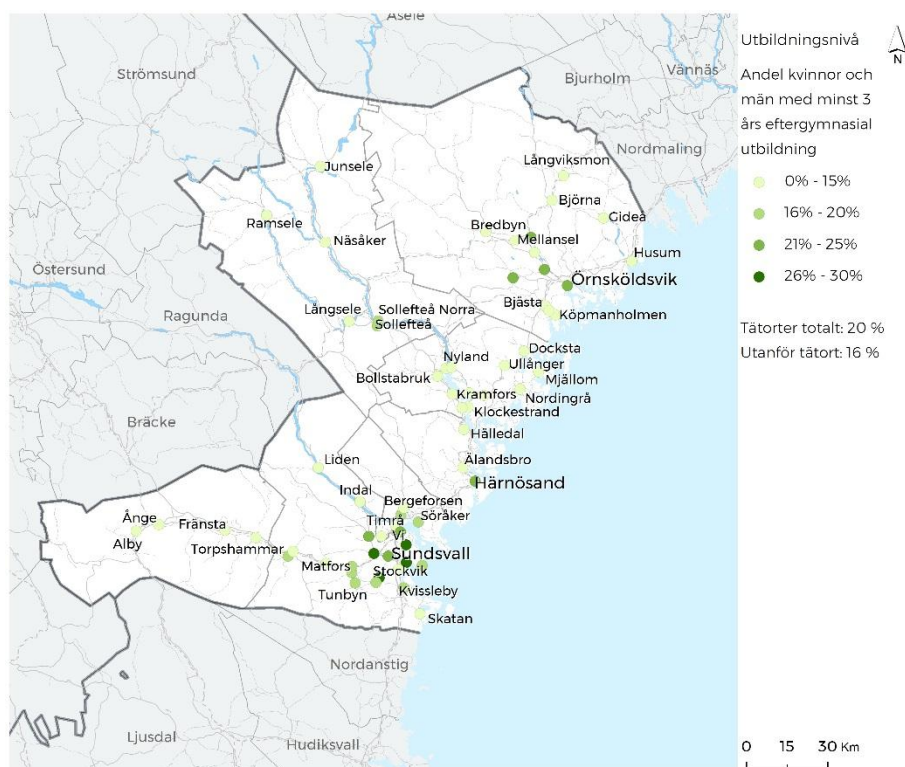
Förskolor i Västerbotten och kringliggande län.

Kartbilden visar förskolornas geografiska läge i länet. Ett stort område i den nordligaste delen av länet (Sollefteå och Örnsköldsviks kommun) saknar förskola.

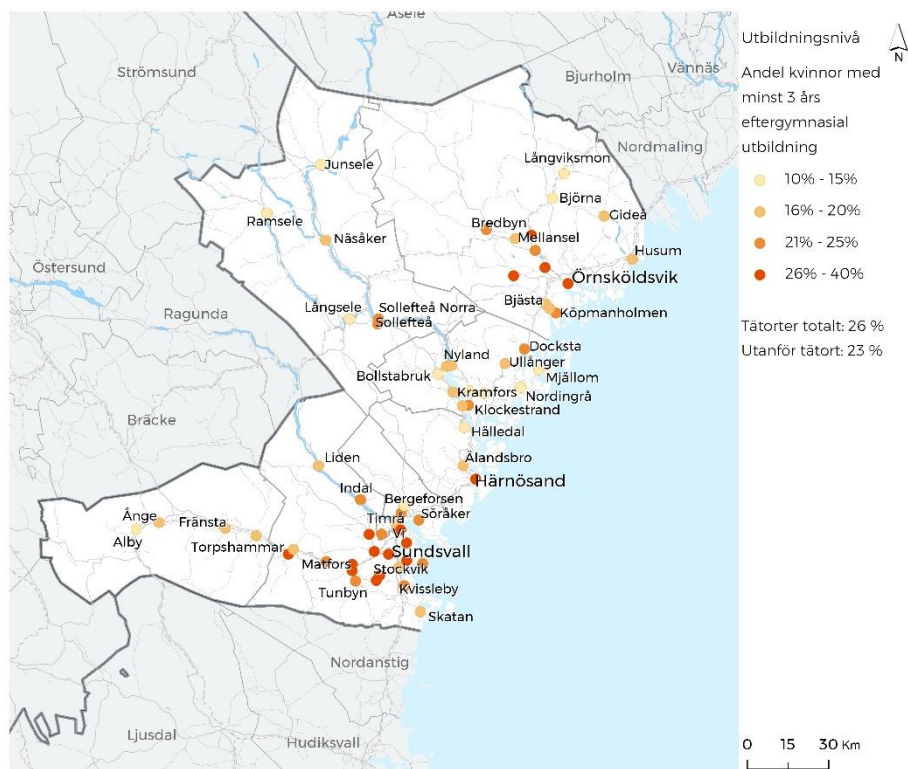
Grund- och gymnasieskolor i Västerbotten och kringliggande län.

Grundskola, grundsärskola och gymnasieskola finns i samtliga kommuner. I Ånge och Timrå kommuner finns inte någon gymnasiesärskola.

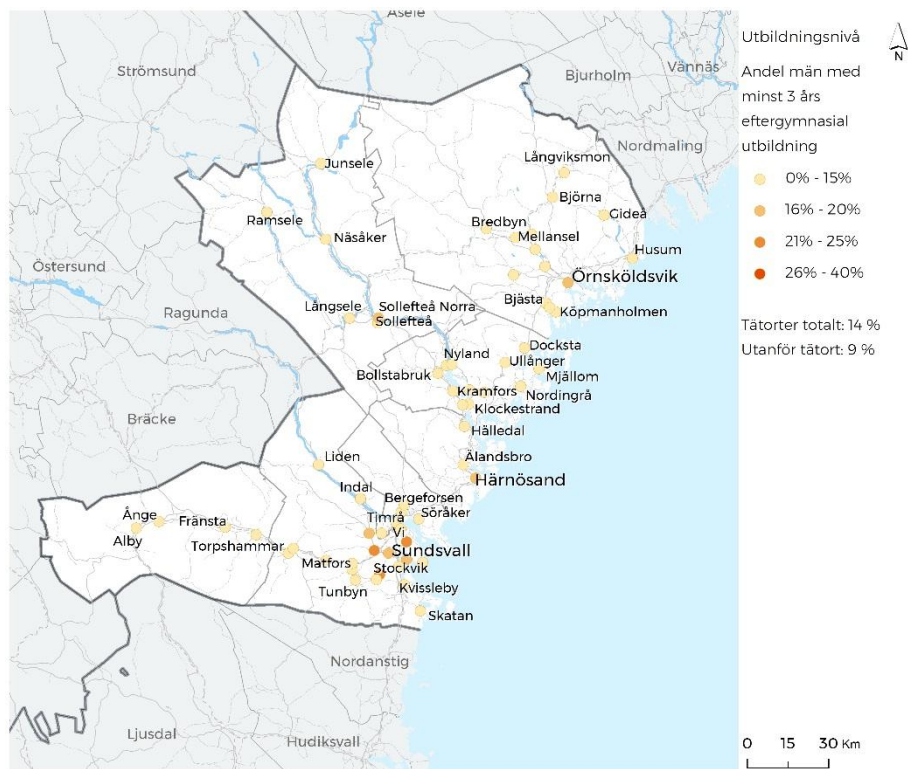
Andel högutbildade kvinnor och män i åldern 20-64 år med minst tre års eftergymnasial utbildning (2017).

Hög utbildningsnivå totalt sett är i geografien koncentrerad till de större orterna, främst Sundsvall och något mindre utsträckning Härnösand och Örnköldsvik. I den mindre tätorterna i länets inland är det generellt sett låga utbildningsnivåer.

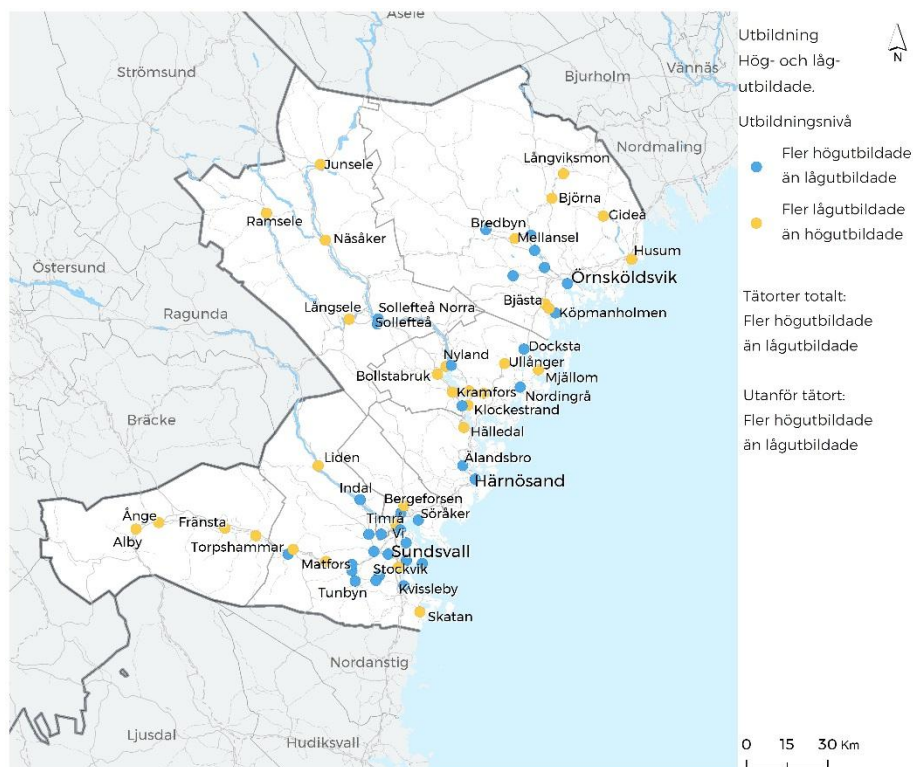

Högutbildade kvinnor 20-64 år, minst tre års eftergymnasial utbildning (2017).

Andelen högutbildade kvinnor är högre än andelen för män i majoriteten av orterna. Detta hänger i stor utsträckning samman med näringslivsstrukturen och fördelningen på offentlig och privat sektor, där kvinnor i högre utsträckning befinner sig yrken med högre krav på eftergymnasial utbildning.

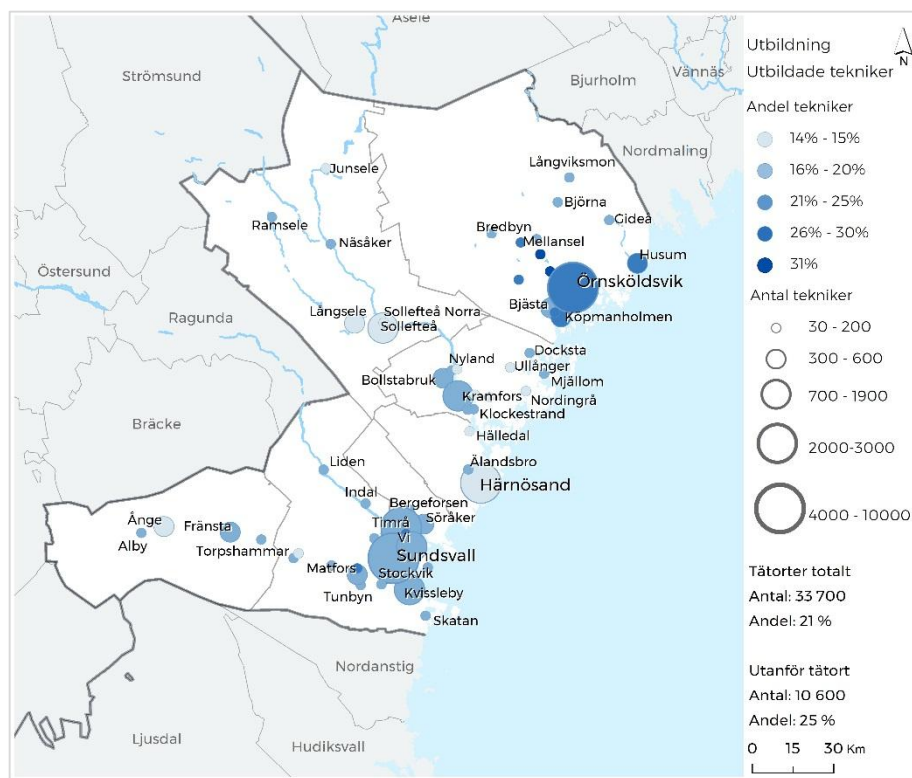

Högutbildade män 20-64 år, minst tre års eftergymnasial utbildning (2017).

Jämförelse av andelen högutbildade och lågutbildade per tätort.

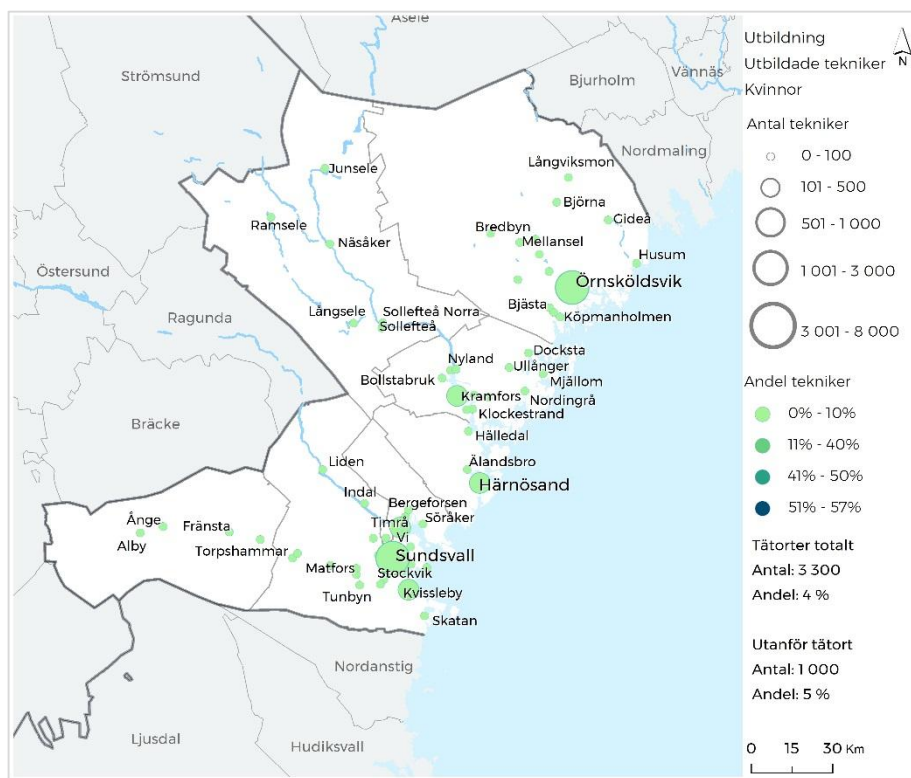
Högutbildade har definierats som personer med minst 3 års eftergymnasiala studier och lågutbildade har definierats som personer med endast förgymnasial utbildning. Mindre tätorter, särskilt de som ligger längre från en större stad, har i generellt en högre andel lågutbildade än högutbildade. Det motsatta gäller för de större städerna och tätorterna nära dem.

Andel utbildade tekniker (2017).

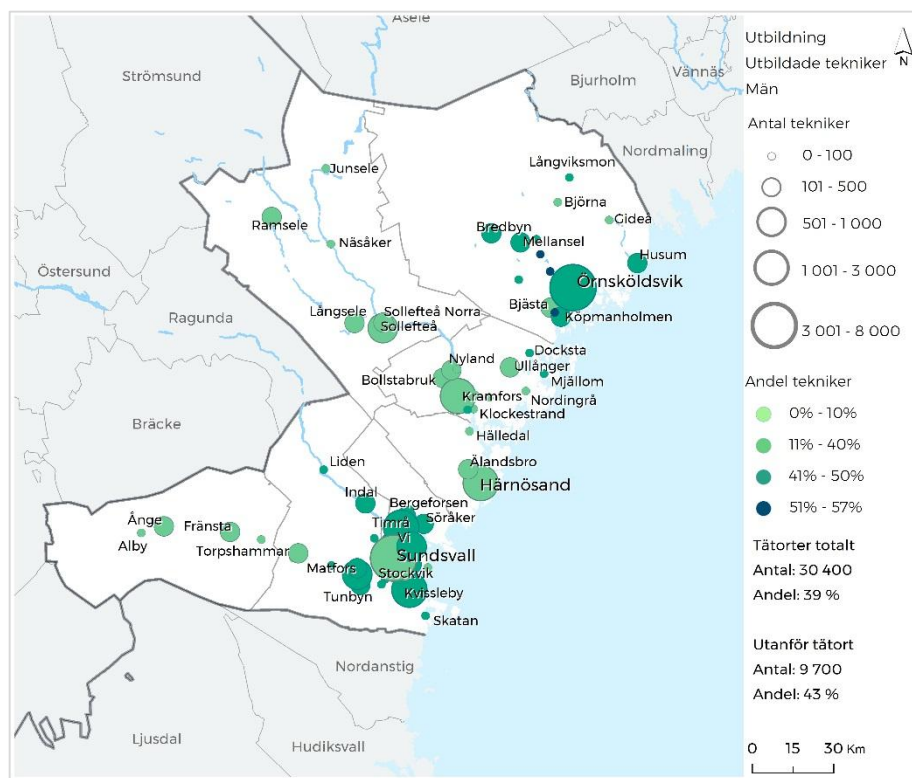
Störst andel tekniker finns i Örnsköldsvik med omnejd. Andelen tekniker är högre utanför tätorterna än i tätorterna.

Till tekniker tillhör de utbildningar som klassas som teknikinriktningar. Tekniker är intressant att studera eftersom det är den utbildning som har tydligast direkta koppling till specifika branscher, främst inom tillverkningsindustrin.

Andel tekniker bland kvinnor (2017).

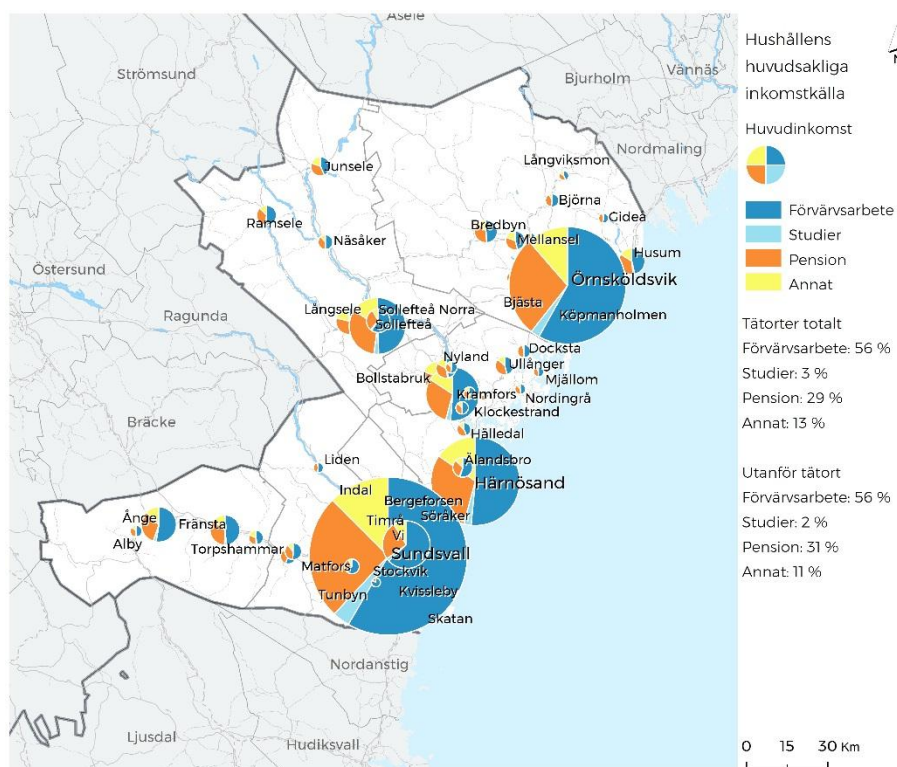
Andelen kvinnor som är tekniskt utbildade är lägre än andelen tekniskt utbildade män i samtliga tätorter. Andelen kvinnor med teknisk utbildning överstiger inte 8 procent i någon tätort. Detta hänger till största delen samman med könsfördelningen bland de sysselsatta inom tillverkningsindustrin, som har en betydligt större andel män än kvinnor.

Andel utbildade tekniker bland män (2017).

De största koncentrationerna med teknisk utbildade män återfinns kring Örnsköldsvik och har en stark koppling till regionens näringslivsstruktur. I viss mån, men inte riktigt lika utpräglat, återfinns samma struktur kring Sundsvall.

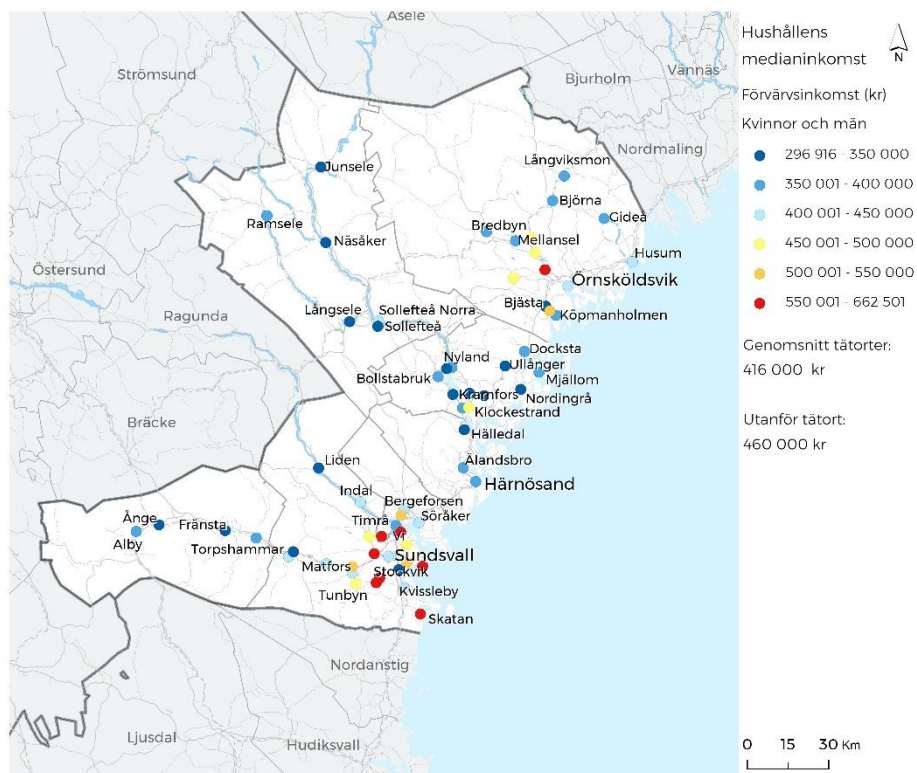
EKONOMISKA SKILLNADER

Hushållens huvudsakliga inkomstkälla år 2016, personer över 18 år.

I Sundsvall, Timrå och de mindre orterna däromkring är andelen av hushållen vars huvudsakliga inkomst kommer från förförarbete högre än länets genomsnitt. Såväl i tätorterna som utanför tätorterna är den genomsnittliga andelen hushåll vars huvudsakliga inkomstkälla är förförarbete 56 %. I kategorin "Annat" ingår vård av sjukt barn eller anhörig, arbetslöshet, förtidspension, ekonomiskt bistånd och avsaknad av inkomst.

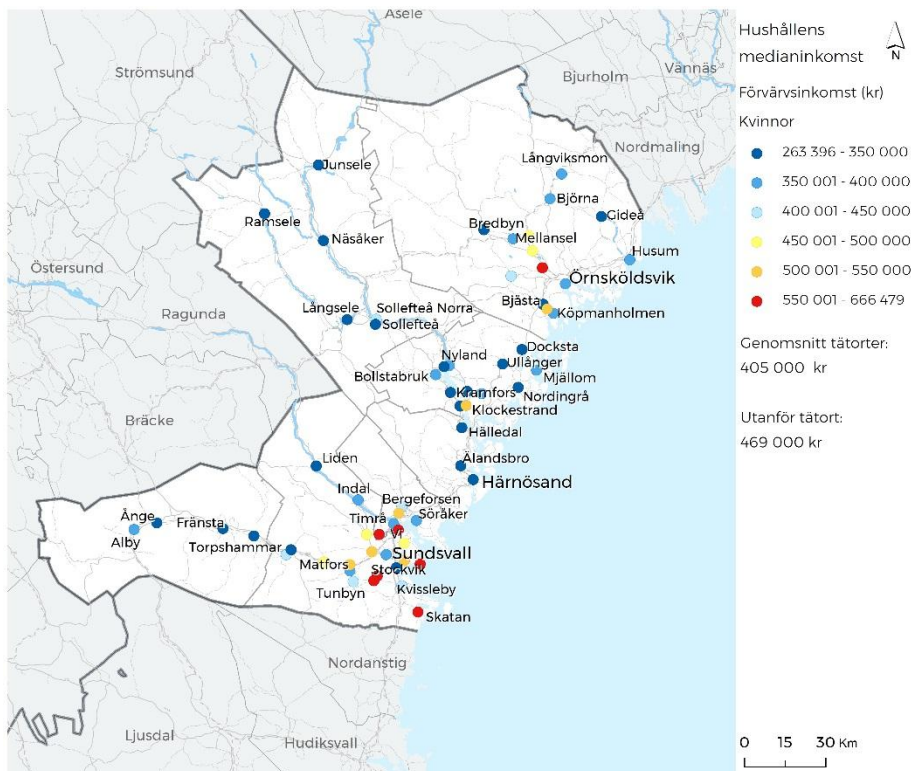
Här framgår också den demografiska strukturen i de mindre orterna med en hög andel äldre. Andelen med pension som huvudsaklig inkomstkälla är i dessa orter relativt sett hög.

Hushållens förvärsinkomst år 2016.

I Sundsvall med omnejd är hushållens förvärsinkomster högre än i resten av länet. Flera av orterna i det området har en medianinkomst på över 550 000 kr per år. I orterna inåt landet ligger medianinkomsterna på en lägre nivå. I Ånge och Sollefteå kommun är medianinkomsten lägre än 400 000 kr per hushåll i samtliga tätorter. Medianinkomsten utanför tätort ligger på 460 000 kr per hushåll, vilket är högre än genomsnittet för tätorterna som är 416 000 kr per hushåll.

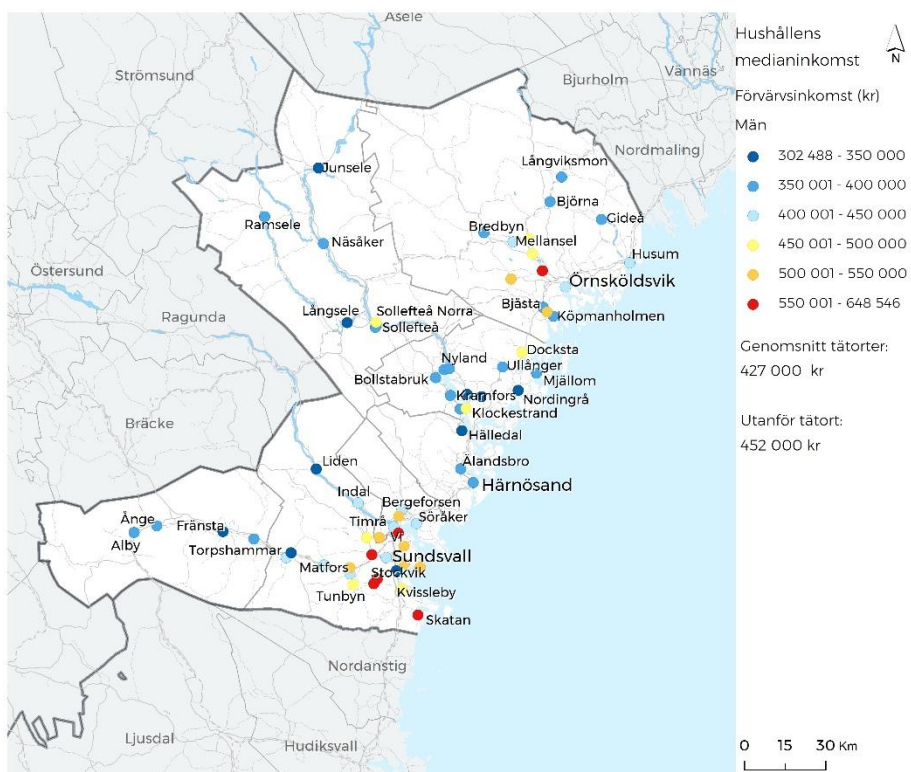
Nedan följer kartbilder för hushållens förvärsinkomster för kvinnor respektive män. I ett hushåll med en man och en kvinna räknas förvärsinkomsten som densamma för båda, eftersom måttet redovisas per hushåll. Det som skiljer männens och kvinnornas resultat är främst ensamhushållen som delas upp på män respektive kvinnor.

Kvinnornas förvärsinkomst år 2016, mätt per hushåll.

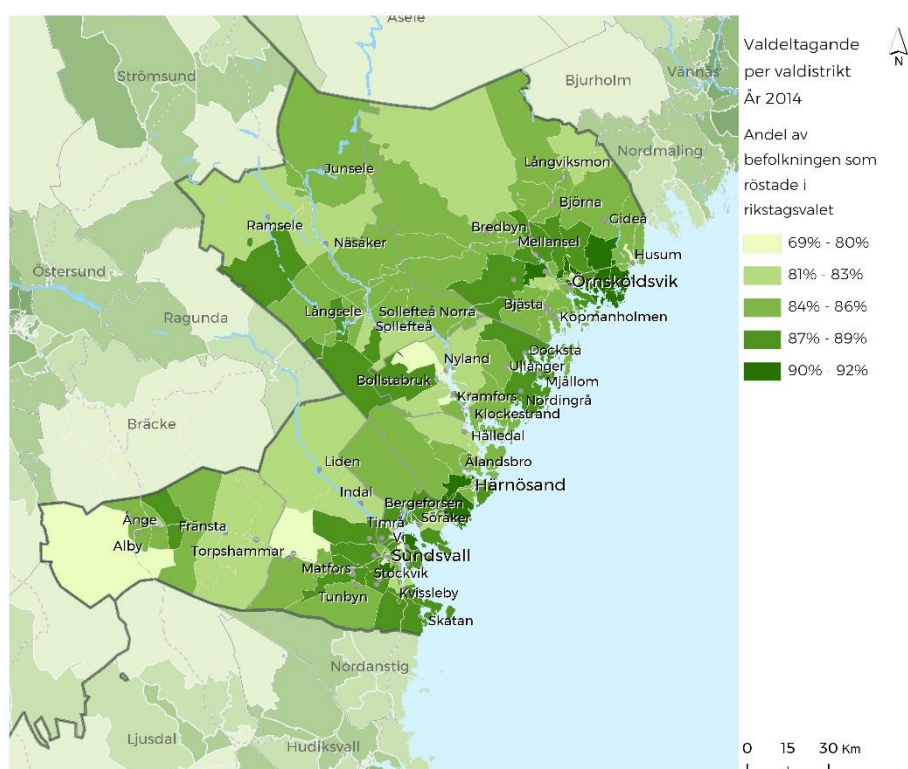
I jämförelse med männen ligger kvinnorna generellt på likvärdig eller lägre nivå, med undantag från ett fåtal orter runt Sundsvall där kvinnorna ligger på en högre nivå.

Utanför tätorterna ligger de kvinnliga hushållen på en högre nivå än de manliga, med en medianinkomst på 469 000 kr jämfört med männens 452 000 kr.

Männens förvärsinkomst år 2016, mätt per hushåll.

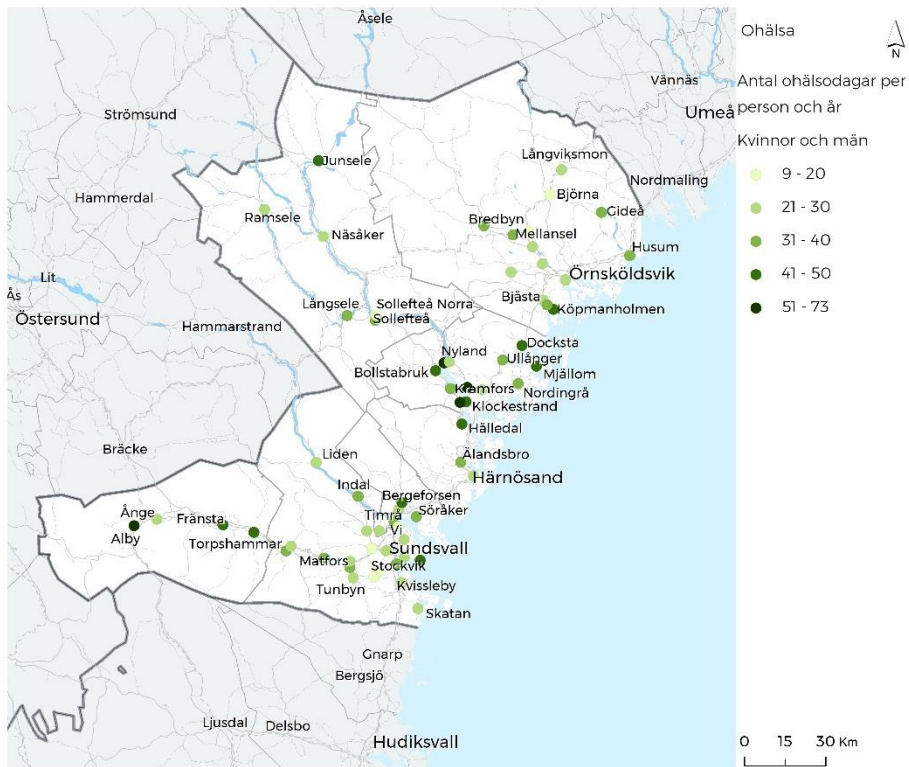
DEMOKRATI

Valdeltagande per valdistrikt i riksdagsvalet (2014).

Valdistriktens indelning följer inte helt tätorterna, men i allt väsentligt. Högt valdeltagande sammanfaller i stor utsträckning med socioekonomiska variabler som utbildning och inkomst. I regioner med hög utbildningsnivå och höga inkomster, främst kring de större orterna Sundsvall och Örnsköldsvik, är också valdeltagandet högt. Men även i Härnösand och enstaka valdistrikt i inlandet är valdeltagandet högt, trots att dessa orter inte på samma sätt kännetecknas av exceptionellt höga socioekonomiska nivåer.

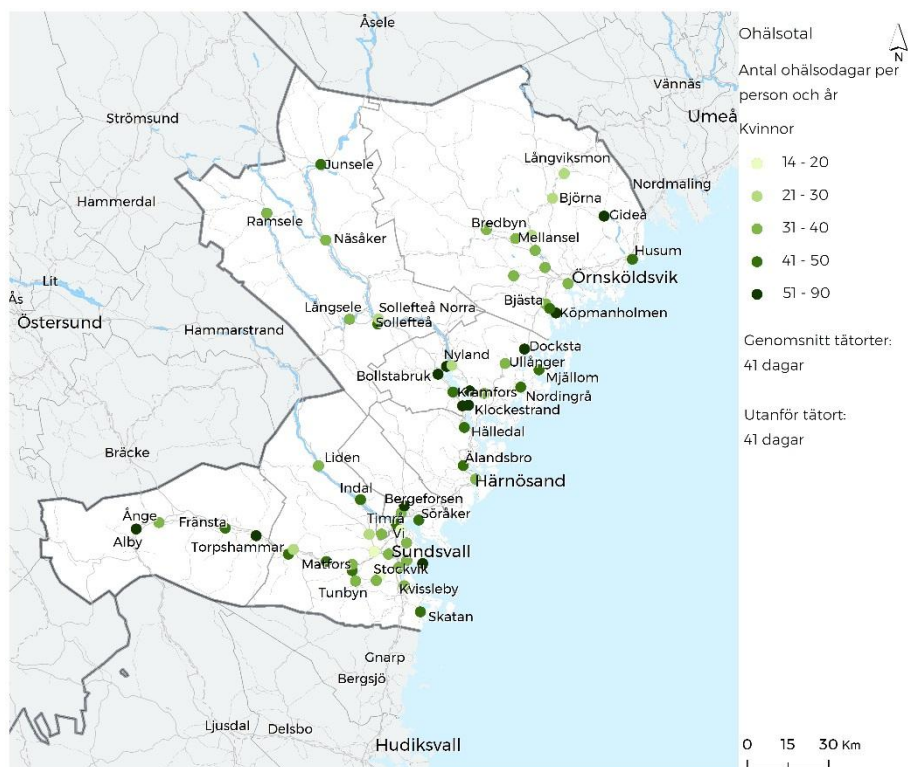
FOLKHÄLSA

Ohälsodagar per person och år (2017).

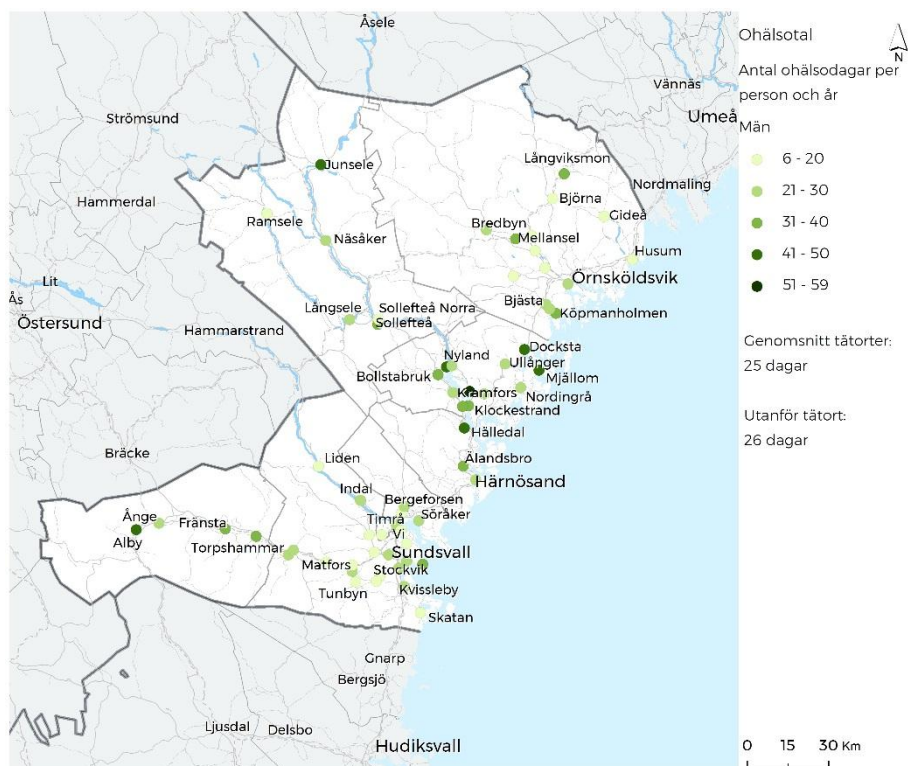
Ohälsotalen är ytterligare en variabel som i hög grad sammanfaller med socioekonomi. I regioner med lägre utbildningsnivå, lägre inkomster och en större andel kvinnor bland de förvärvsarbetande är också ohälsotalen högre. I länet framträder detta mönster bland annat kring Kramfors, Ånge och delar av inlandet.

Ohälsotalen är markant lägre i orter med högre utbildnings- och inkomstnivåer, företrädesvis kringlandet runt Sundsvall och Örnsköldsvik.

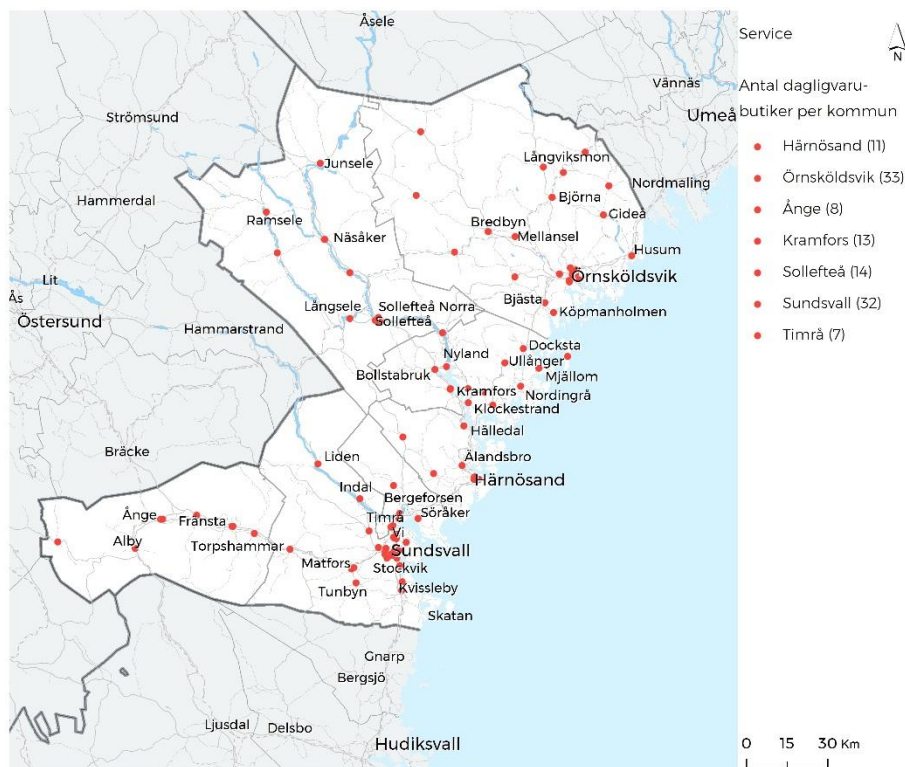
Ohälsodagar bland kvinnor per år (2017).

Kvinnorna har fler ohälsodagar än männen, vilket gör att orter med en större andel kvinnor i arbetskraften – främst mindre orter i inlandet med en ogynnsam demografisk struktur – därigenom också har i genomsnitt högre ohälsotal.

Ohälsodagar bland män per år (2017).

SERVICE

Antal dagligvarubutiker per kommun.

Dagligvarubutikernas läge är starkt kopplat till var befolkningen bor. Kartbilden visar att det finns butiker i alla länets tätorter utom Skatan.

SAMMANFATTANDE SLUTSATSER OCH UTMANINGAR

De slutsatser som kan dras utifrån en samlad analys av de olika strukturbilderna är i ett geografiskt perspektiv i hög grad kopplad till den långsiktigt pågående strukturomvandlingen av hela näringslivet. Över tid minskar betydelsen av traditionella industrinäringar av bruksortskaraktär till förmån för framväxten av privata tjänstenäringar vissa industrinäringar med högt kunskapsinnehåll. Denna omvandling har dock omfördelade effekter i geografin, eftersom de stagnerande och växande näringarna i många fall inte är lokaliserade till samma platser.

Effekterna av strukturomvandlingen framgår tydligt på flera olika plan, när strukturbilderna läggs över varandra. Framst framgår hur beroendet av olika näringsgrenar varierar mellan växande och stagnerande regioner i länet. Övergången till kvalificerade privata tjänster är tydligast i de större orterna Sundsvall, Härnösand och Örnsköldsvik. Samtidigt är tillverkningsindustrin fortfarande den dominerande näringen i delar av inlandet och i hög utsträckning längs stråket Ånge och ut mot kusten. Omvandlingen är dock inte helt entydig. I främst Örnsköldsvik är tillverkningsindustrin fortfarande en viktig och växande näringsgren, vilket i synnerhet framgår om man samtidigt analyserar utbildningsstrukturen. Det finns en hög kompetens – särskild med teknisk inriktning – i den regionen, som inte har samma karaktär som i många andra delar av länet.

Omvandlingen får också tydliga demografiska effekter. Omflyttningen ger i viss mån en mer utmanande befolkningsstruktur i de mindre orterna utanför de mer expansiva regionerna, med en betydligt högre andel äldre. Samtidigt är det få orter som växer genom ett positivt inrikes flyttnetto. De orter som gör det har sina inflyttare främst från andra orter inom länet. Istället är det ett stort utrikes flyttnetto som bidrar till en positiv befolkningsutveckling i de växande orterna.

Fördelningen av män och kvinnor såväl arbetsmarknadsmässigt som demografiskt påverkas också av strukturomvandlingen. Orter med en stagnerande näringslivsstruktur – i hög grad beroende av tillverkningsindustrin – får över tid även en mindre gynnsam demografisk struktur. Den offentliga tjänstesektorn är i hög utsträckning styrd av den demografiska utvecklingen. En större andel äldre ger ett större behov av bland annat vård och omsorg. Eftersom kvinnor i större utsträckning än män arbetar inom offentlig sektor, koncentreras de därmed också i de orterna i allt högre utsträckning till den delen av arbetsmarknaden.

Med en strukturomvandling mot en större andel privata tjänster ökar också specialiseringen på arbetsmarknaden. Detta ger större matchningsproblem, vilket i sin tur ökar pendlingsutbytet, då det blir svårare att hitta lämpliga arbeten på sin boendeort. Dock innebär detta att pendlingsområdena kring de större orterna ökar och de faktiska funktionella regionerna därmed blir större. I enlighet med teorierna kring den nya ekonomiska geografin ökar därmed också förutsättningarna för bättre ekonomisk tillväxt.

Sett i ett geografiskt perspektiv blir det därigenom tydligt att länet domineras av två större funktionella regioner; Sundsvall och Örnsköldsvik. Såväl Sollefteå som Kramfors och Härnösand, som ligger mellan dem, har betydligt mindre omland och upptagningsområden.

Det här ger en viktig koppling till förutsättningarna för pendlingsutbyte och på sikt större regioner med bättre funktionalitet, nämligen infrastrukturen. Möjligheterna

som främst E4:an ger innebär att potentialen för pendling är störst längs med kusten och därmed också Sundsvall, Härnösand och Örnsköldsvik. De mellanliggande funktionella regionerna Sollefteå och Kramfors har lägre potential att på sikt ansluta sig till de större, mer tillväxtgenererande delarna av länet.

I synnerhet gäller detta också inlandet och främst stråket från Ånge och österut. Samtidigt är detta också en viktig godstransportled med kopplingen till Östersund.

Hela detta strukturella sammanhang som skapas av den långsiktiga strukturomvandlingen får återverkningar på många andra delar av samhället. I de växande regionerna återspeglas det på bostadsmarknaden i form av större boendetäthet och en förändrad struktur vad gäller boendeformer, med en större andel flerbostadshus. Hushållens inkomststruktur påverkas, där en större andel uppbär pension i de mer demografiskt ogynnsamma orterna och en större andel förvärvsinkomster i tillväxtregionerna. Omstruktureringen där vissa delar av länet får en större koncentration av sysselsatta och högre utbildade ger också effekter på civilsamhället, vilket bland annat kan ses i form av lägre valdeltagande. På sikt ger det även en påverkan på närheten till service.

Även på folkhälsan framgår samvariationen med den förändrade socioekonomiska strukturen. Dels återspeglar den en generell koppling där regioner med högre utbildningsnivå och högre inkomster har lägre ohälsotal, dels återspeglar den en könsmässig effekt, där kvinnor generellt har högre ohälsotal. I orter med en mer ogynnsam demografisk struktur är fler kvinnor sysselsatta (främst inom offentlig sektor), vilket också driver upp ohälsotalen i orterna i stort.

Utifrån detta sammanfattande resonemang är det ett antal utmaningar som uppstår för länets fortsatta utveckling:

- Näringslivets strukturomvandling ger upphov till en geografisk obalans med orter med ogynnsam demografisk struktur och stagnerande näringsliv
- Många av de socioekonomiska skillnaderna och dess följder på bland annat folkhälsa och samhällets sammanhållning är en direkt följd av denna strukturomvandling
- Tillväxten sker för närvarande mest genom utrikes flyttnetto, vilket kan ge en injektion på kort sikt, men som på lång sikt inte är trolig att kvarstå
- För att uppnå större funktionella regioner med goda tillväxtförutsättningar krävs förutsättningar i form av fungerande infrastruktur främst inåt landet.

VI ÄR WSP

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikkonsultföretag. Vi verkar på våra lokala marknader med stöd av global expertis. Som tekniska experter och strategiska rådgivare har vi tillgång till ingenjörer, tekniker, naturvetare, planerare, utredare och miljöspecialister liksom professionella projektörer, konstruktörer och projektledare. Vi erbjuder hållbara lösningar inom Hus & Industri, Transport & Infrastruktur och Miljö & Energi. Med drygt 39 000 medarbetare på 500 kontor i 40 länder medverkar vi till en hållbar samhällsutveckling. I Sverige har vi omkring 4 000 medarbetare. wsp.com

WSP Sverige AB
Box 574
201 25 Malmö
Besök: Jungmansgatan 10

T: +46 10 7225000
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

